บทเจริญพระพุทธมนต์

กับ วัดอินทรวิหาร พระอารามหลวง กรุงเทพมหานคร

ศาลา เอี่ยมสกุลรัตน์

บทเจริญพระพุทธสวดมนต์

กับ

วัดอินทรวิหาร พระอารามหลวง กรุงเทพมหานคร

ปฐมเหตุที่พิมพ์หนังสือ

ธรรมะ คือ หน้าที่ คนเราเกิดมาเพื่อทำหน้าที่ เพื่อสร้างสรรสิ่งที่ดีๆ เพื่อให้โลกเจริญ กระผมและภรรยาเป็นครูทั้งสองคน ก็ต้องทำหน้าที่ของครูให้สมบูรณ์ ครูที่ดีต้องสอนให้ลูกศิษย์เก่ง มีความรู้ดีแต่ต้องสอนให้ลูกศิษย์มีความดีด้วย ทั้งกระผมและภรรยา (รองศาสตราจารย์ โรจนี จะโนภาษ) ตั้งใจสอนลูกศิษย์ด้วยความเมตตา หวังให้ลูกศิษย์มีความรู้ความสามารถเป็นประโยชน์แก่ประเทศชาติและคนทั่วไป ความรู้อย่างเดียวไม่พอ ต้องดีด้วย

เรื่องความดีนี้ แม้กระผมจะสอน ก็คงเป็นความดีพื้น ๆ แต่จะให้เกิดศรัทธาและนำไปปฏิบัติ ก็คงไม่ทราบซึ้งเท่าพระสอนได้ สิ่งที่สำคัญที่สุดสำหรับชาวพุทธ คือ

๑. อยากเห็นพระพุทธเจ้า เพื่อความศรัทธา ซึ่งในความคิดของกระผมก็เห็นได้ไม่ยากเพราะมีพุทธพจน์บอกว่า **"ผู้ใดเห็นธรรมผู้นั้นเห็นเรา"** กระผมจึงพิมพ์หนังสือธรรมะแจกลูกศิษย์ เวลาลูกศิษย์ อ่านหนังสือธรรมะก็ต้องเห็นธรรมเท่ากับพบเห็นพระพุทธเจ้า จะเห็นมากน้อยและเข้าใจแค่ไหนเป็นเรื่องของแต่ละบุคคล

๒. อยากได้บูชาพระพุทธเจ้า การบูชามี ๒ อย่าง คือ

๑. ปฏิบัติบูชา คือ ทำตามคำสั่งสอนพระพุทธเจ้า

๒. อามิสบูชา คือ นำสิ่งของมาถวาย

ถ้านั่งสวดมนต์ภาวนา รักษาศีล ก็คือทำตามคำสั่งสอนพระพุทธเจ้า ก็เท่ากับได้ปฏิบัติบูชาพระพุทธเจ้า

๓. ถ้าผู้ใดต้องการอุปัฏฐากพระพุทธเจ้า ก็จงไปอุปัฏฐากพระภิกษุไข้นั้นเถิด

กระผม ภรรยา และบุตร จึงได้ทำบุญที่โรงพยาบาลสงฆ์เสมอ และแนะนำให้ลูกศิษย์ไปทำบุญที่โรงพยาบาลสงฆ์เป็นประจำ จึงถือว่าได้อุปัฏฐากพระตถาคตเจ้า

ที่จริงทุกอย่างก็พอเพียงแล้ว กระผมยังได้มีโอกาสบวชที่พุทธคยา และจาริกไปตามสังเวชนียสถาน ๔ จึงนับว่าพอแล้ว แต่มานึกถึงลูกศิษย์เราสอนแต่วิชาการ หากเราสอนธรรมะด้วยก็คงจะดี แต่คิดว่าตัวเองคงจะทำให้ดีไม่ได้ จึงนึกถึงท่านเจ้าคุณพระราชรัตนาภรณ์ เจ้าอาวาสวัดอินทรวิหาร ท่านเกิดวันเดียวกับกระผมและภรรยา และท่านเทศน์เก่ง กระผมฟังจากโทรทัศน์เสมอ จึงคิดทำหนังสือถวายท่านในวันเกิดของท่าน เพราะถ้าท่านไม่เกิด กระผมและภรรยาคงไม่ได้ทำมหากุศลนี้ จึงมอบเรื่องการทำหนังสือนี้ให้ท่าน ให้สอนพรรคพวกกระผมให้ดี

ขอบารมีหลวงพ่อโต วัดอินทรวิหาร
พระพุทธรูปยืนทองคำอุ้มบาตร (ปางโปรดสัตว์)
สมเด็จพุฒาจารย์ (โต)
ช่วยดลบันดาลให้หนังสือสำเร็จลงด้วยดี และพระพุทธศาสนายั่งยืนตลอดไป

ขอขอบพระคุณพระเดชพระคุณพระราชรัตนาภรณ์ เจ้าอาวาสวัดอินทรวิหารกรุณาจัดการเรื่องที่จะพิมพ์ในหนังสือให้หนังสือนี้จะพิมพ์ดังนี้

๑. ถวายเจ้าอาวาส เพื่อแจกในงานวันเกิดของท่าน ตามความต้องการ ของท่าน

๒. ตัวกระผม นายอุดม จะโนภาษ จำนวน ๑,๐๐๐ เล่ม เพื่อแจกผู้เคารพนับถือ ญาติ ลูกศิษย์ตัว และลูกศิษย์ภรรยา

๓. นายแพทย์ บุญวัฒน์ จะโนภาษ ลูกชาย ๓,๐๐๐ เล่ม เพื่อแจกคนไข้ เพราะก่อนจะรักษา หมอบุญจะสวดมนต์ก่อน ถ้าคนไข้กสวดมนต์รักษาศีลด้วย เวรกรรมก็จะเบาลง โรคภัยก็อาจหายไปหรือบรรเทาไปก็ได้ เป็นการช่วยรักษาอีกทางหนึ่ง

๔. คุณเสาวนีย์ จะโนภาษ ซึ่งเป็นพยาบาลก็คงจะแจกหมอ พ่อแม่ ญาติ พี่น้อง และผู้คุ้นเคย

รวมแล้วถือว่ามีประโยชน์แน่ ๆ และถ้าต่อไปมีผู้พิมพ์แจกอีก กระผมเชื่อว่าจะแพร่หลายแน่นอน โดยเฉพาะอย่างยิ่ง ลูกศิษย์สมเด็จพระพุฒาจารย์ ก็จะรู้จักกันมากขึ้น

หลวงพ่อโต วัดอินทรวิหาร พระพุทธรูปอุ้มบาตร (ปางโปรดสัตว์) ที่สูงที่สุดในโลก วัดอินทรวิหาร พระคาถาต่าง ๆ ที่สำคัญ การอารธนาศีล ธรรมจักกัปปวัตตนสูตร ถวายพรพระ (พาหุง มหาคาถา) ชัยมงคล คาถาพระชินบัญชร คาถาแปล และอื่น ๆ ที่สำคัญ

ซึ่งท่านเจ้าคุณพระราชรัตนาภรณ์ เจ้าอาวาสวัดอินทรวิหาร ท่านเมตตาจัดการให้

กระผม นายอุดม จะโนภาษ ขอถวายกุศลนี้แด่ คุณพระศรีรัตนตรัย พระสยามเทวาธิราช เทพ เทวา อินทร์ พรหม ยม ยักษ์ คนธรรพ์ ครุฑ นาคา พระมหากษัตริย์ทุกพระองค์แห่งประเทศไทย พระสังฆราชทุกพระองค์ เจ้าอาวาสวัดอินทรวิหารทุกองค์ บิดา มารดา เทพที่รักษาตัวข้าพเจ้า ผู้มีพระคุณญาติ ครู อุปัชฌาย์ อาจารย์ เจ้ากรรมนายเวร และผู้ที่เคยร่วม

งานกับข้าพเจ้ามา ทั้งในอดีตชาติและชาตินี้ ท่านที่ช่วนในกิจการต่าง ๆ ท่านที่มีทุกข์ ขอให้พ้นจากทุกข์ ท่านที่ได้สุข ขอให้สุขยิ่งๆ ขึ้นไป ด้วยเดชะบุญที่ข้าพเจ้าได้อุทิศให้ไปนี้ จงเป็นอุปนิสัย ปัจจัยให้ท่านผู้อ่านหนังสือนี้ถึงพระนิพพานด้วยเทอญ.

นายอุดม จะโนภาษ

๑๒ พฤศจิกายน ๒๕๕๒

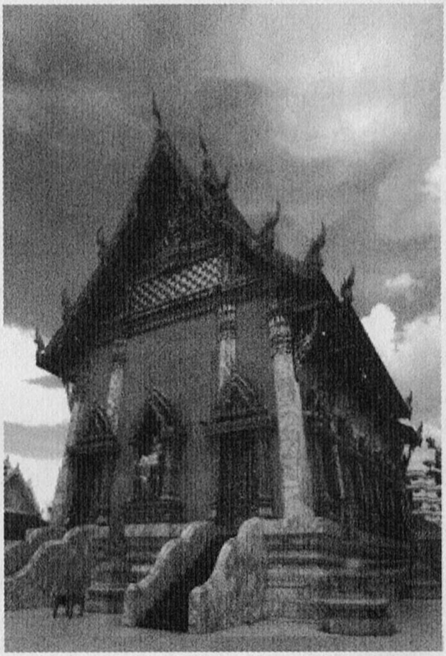

วัดอินทรวิหาร-พระอารามหลวง

เลขที่ ๑๔๔ ถนนวิสุทธิกษัตริย์ แขวงบางขุนพรหม
เขตพระนคร กรุงเทพมหานคร

วัดอินทรวิหาร พระอารามหลวง

เนื้อที่ จำนวน ๒๑ ไร่ ๑ งาน ๖๕ ตารางวา

ทิศเหนือ	ติดต่อ	ถนนกรุงเกษม
ทิศใต้	ติดต่อ	ถนนวิสุทธิกษัตริย์
ทิศตะวันออก	ติดต่อ	เทเวศน์ ซอย ๑
ทิศตะวันตก	ติดต่อ	ถนนสามเสน

วัดอินทรวิหาร

สร้างขึ้นสมัยกรุงศรีอยุธยาตอนปลาย ขึ้นทะเบียนทำเนียบวัด เมื่อปี พ.ศ. ๒๒๙๕ (เดิมเป็นพระอารามหลวง ตกสำรวจ) จึงมีฐานะเป็นวัดราษฎร์มาเป็นระยะเวลายาวนาน เป็นวัดที่สร้างขึ้นในบริเวณสวนผักของชาวจีน ไม่ปรากฏนามผู้สร้าง เรียกชื่อว่า **"วัดไร่พริก"** แต่ชาวบ้านนิยมเรียกว่า วัดบางขุนพรหมนอกบ้าง วัดอินทร์หลวงพ่อโตบ้าง ปัจจุบันเรียกว่า **"วัดอินทร์บางขุนพรหม"**

สมัยกรุงธนบุรี ประมาณปี พ.ศ. ๒๓๒๑ พระเจ้าสิริบุญสาร ผู้ครองนครศรีสัตนาคนหุติ ได้ยกทัพมารุกราน ถึงบ้านดอนมดแดง (จังหวัดอุบลราชธานี-ในปัจจุบัน) ได้จับพระลอผู้สวามิภักดิ์ในพระบรมโพธิสมภารของพระเจ้ากรุงธนบุรี แล้วทำการประหารเสีย เมื่อพระเจ้ากรุงธนบุรีทรงทราบก็ทรงขัดเคืองพระทัย จึงโปรด ฯ ให้สมเด็จเจ้าพระยามหากษัตริย์ศึกเป็นแม่ทัพ พร้อมด้วยพระยาสุรสีห์กรีฑาทัพไปปราบ และสามารถตีเมืองเวียงจันทร์แตก ส่วนพระเจ้าสิริบุญสารได้ลี้ภัยไปอาศัยในแดนญวนภายหลังเสร็จศึกสงคราม สมเด็จเจ้าพระยามหากษัตริย์ศึกได้นำตัวเจ้าอินทวงศ์ โอรสในพระเจ้าสิริบุญสารลงมากรุงธนบุรีด้วย และโปรดให้เจ้าอินทวงศ์และพระบรมวงศานุวงศ์ พำนักตั้งถิ่นฐานอยู่ บริเวณตำบลบางขุนพรหม ใกล้**"วัดไร่พริก"** เจ้าอินทวงศ์เป็นพระน้าชายของเจ้าน้อยเขียว เจ้าเมืองเวียงจันทร์ ธิดาองค์หนึ่งของเจ้าอินทวงศ์ พระนามว่า **เจ้าทองสุก** มีพระราชธิดาชื่อ **เจ้าน้อยเขียว** ต่อมาได้เป็นพระสนมในพระบาทสมเด็จพระพุทธยอดฟ้าจุฬาโลกมหาราช

เจ้าอินทวงศ์ เป็นผู้ที่มีศรัทธาในพระพุทธศาสนาอย่างยิ่ง เมื่อได้พำนักอยู่ใกล้วัดไร่พริก พิจารณาเห็นว่าวัดชำรุดทรุดโทรมเป็นอย่างมาก จึงร่วมด้วยพระปยุรญาติพร้อมสาธุชนทั้งหลายได้ร่วมกันเข้าดำเนินการบูรณปฏิสังขรณ์อาราม ได้เปลี่ยนรูปทรงอุโบสถโดยได้ก่ออิฐถือปูนรูปอุโบสถเป็นรูปแบบสมัยกรุงศรีอยุธยา (ดังรูปแบบในปัจจุบัน) พร้อมทั้งได้สร้างศาลาการเปรียญขึ้นหนึ่งหลังอยู่ทางด้านทิศใต้อุโบสถ (ซึ่งเป็นศาลาที่เจ้าประคุณสมเด็จ ฯ (โต พฺรหฺมรํสี) ได้มาพำนักอยู่ประจำเมื่อได้มาสร้างองค์หลวงพ่อโต และเจ้าประคุณก็ได้มรณภาพบนศาลาหลังนี้เมื่อ วันเสาร์ ที่ ๒๒ มิถุนายน พ.ศ. ๒๔๑๕ เวลา ๒๔.๐๐ น.)

เมื่อได้บูรณะอารามเป็นที่มั่นคงถาวรดีแล้ว จึงได้กราบอาราธนาท่านเจ้าคุณอรัญญิกเถระ (ด้วง) ผู้รุ่งเรืองในวิปัสสนาธุระแตกฉานทั้งอัชฌาสัยใจดีเป็นที่เคารพรักศรัทธาของพุทธศาสนิกชนโดยทั่วไปรับเป็นภาระในกิจการคณะสงฆ์ และถือได้ว่าเป็นเจ้าอาวาสรูปแรก (ที่ปรากฏนาม)

ในรัชกาลที่ ๓ พระองค์เจ้าอินทร์ ในกรมพระราชวังบวรมหาศักดิพลเสพได้บูรณปฏิสังขรณ์อุโบสถขึ้นอีกครั้งหนึ่ง

ครั้นถึงแผ่นดินในพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวโปรดเกล้าให้ตัดถนนผ่านกลางระหว่างวัดบางขุนพรหมใน (วัดใหม่อมตรส) และวัดบางขุนพรหมนอก (วัดอินทรวิหาร) ส่วนที่ดินของวัดอินทรวิหารนั้นอยู่ติดกับวังเทเวศน์ที่พระองค์โปรดเกล้า ฯ ให้สร้างขึ้นใหม่ และได้มีพระราชโองการเวณคืนที่ดินของวัดสร้างวังบางขุนพรหมขึ้น และได้พระราชทานที่ดินจำนวน ๑๐๐ ไร่ ที่คลองประเวศน์บุรีรมย์แลกเปลี่ยนกัน

วัดได้ยื่นเรื่องร้องต่อศาลโดยลำดับตามหลักฐานที่ค้นคว้าได้ ศาลได้มีคำพิพากษาว่า **"เป็นเนื้อที่คนละแปลง"**

ชื่อ **วัดอินทรวิหาร** นี้ แต่เดิมปรากฏว่าชื่อ **วัดไร่พริก** ตามชื่อของชาวจีนที่ได้ร่วมกันสร้างไว้ในบริเวณสวนผัก ต่อมาก็เรียกชื่อว่า **วัดบางขุนพรหมนอก** บ้าง **วัดอินทร์หลวงพ่อโต** บ้าง

ส่วนชื่อ **วัดอินทาราม** นั้น ได้เปลี่ยนแปลงเมื่อเจ้าอินทวงศ์ได้บูรณปฏิสังขรณ์แล้ว ได้เปลี่ยนตามนามของผู้ปฏิสังขรณ์

ต่อมา พระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัวโปรดเกล้า ฯ ให้คณะสงฆ์เปลี่ยนนามวัด เนื่องจากชื่อ **วัดอินทาราม** นั้น ไปพ้องกับ **วัดอินทาราม** (วัดใต้) ที่บางยี่เรือ ตลาดพลู และสมเด็จพระวชิรญาณวงศ์ (ม.ร.ว.ชื่น) แห่งวัดบวรนิเวศวิหาร ได้เปลี่ยนชื่อเป็น **"วัดอินทรวิหาร"** ในปี พ.ศ. ๒๔๗๐ และได้ใช้ชื่อนี้ตราบกระทั่งในปัจจุบัน

เจ้าอาวาสวัดอินทรวิหาร

ที่ปรากฏ

รูปที่ ๑ พ.ศ. ๒๓๒๑

เจ้าคุณอรัญญิก (ด้วง)

เป็นชาวเวียงจันทร์ ประเทศลาว

รูปที่ ๒.

พ.ศ. ๒๔๓๕ ถึง พ.ศ. ๒๔๖๗ เป็นเวลา ๓๓ ปี

พระครูธรรมานุกูล (หลวงปู่ภู จนฺทเกสโร)

อายุ ๑๐๔ ปี เป็นชาวบ้านถ้ำ จังหวัดตาก

รูปที่ ๓.
พ.ศ. ๒๔๖๗ ถึง พ.ศ. ๒๕๑๘
เป็นเวลา ๕๑ ปี
พระอินทรสมาจาร (หลวงปู่เงิน อินฺทรสโร)
อายุ ๘๘ ปี เป็นชาวจังหวัดราชบุรี

รูปที่ ๔.
พ.ศ. ๒๕๑๙ ถึง พ.ศ. ๒๕๒๘
เป็นเวลา ๙ ปี
พระครูวรภัตติคุณ (ภักดิ์ ปณฺฑิโต)
อายุ ๗๑ ปี เป็นชาวจังหวัดราชบุรี

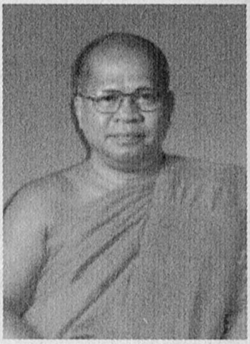

รูปที่ ๕.
พ.ศ. ๒๕๒๙ ถึง ปัจจุบัน
พระราชรัตนาภรณ์ (ทองสืบ สจฺจสาโร)
ชาวจังหวัดราชบุรี

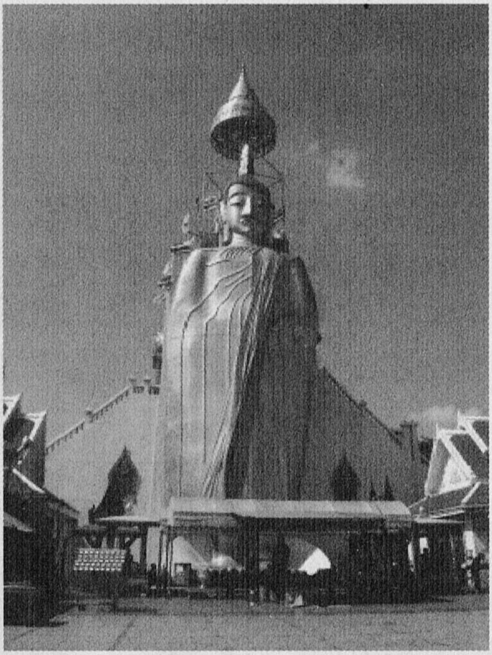

องค์หลวงพ่อโต

เป็นพระพุทธรูปปางประทับยืนทรงบาตร ก่ออิฐถือปูน ศิลปะแบบสุโขทัย ประดับด้วยกระเบื้องโมเสคทองคำ ๒๔ K ทั้งองค์ ริเริ่มสร้างโดยท่านเจ้าประคุณสมเด็จพระพุฒาจารย์ (โต พฺรหฺมรํสี) แห่งวัดระฆังโฆสิตาราม เมื่อปี พ.ศ. ๒๔๑๐ ในรัชกาลที่ ๔ แล้วเสร็จในปี พ.ศ. ๒๔๗๐ ในรัชกาลที่ ๗ ใช้เวลาการก่อสร้างถึง ๖๐ ปี เมื่อสร้างแล้วเสร็จ องค์หลวงพ่อโต มีความสูง ๑๖ วา กว้าง ๕ วา ๒ ศอก เป็นพระพุทธรูปที่ศักดิสิทธิ์มีญาติโยมสาธุชนเคารพศรัทธาเป็นอย่างมาก ยิ่งไปกว่านั้นยังมีชาวต่างชาติมาชมวันหนึ่ง ๆ เป็นจำนวนมาก (ผู้ต้องการขอพิเศษ มักบนด้วยหัวปลาทู ไข่ต้ม และพวงมาลัย มักได้สมปรารถนาทุกรายไป)

ดวงชาตาสมเด็จพระพุฒาจารย์ (โต)

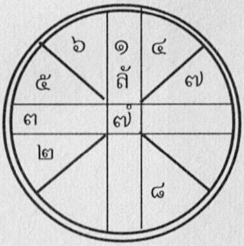

เจ้าประคุณสมเด็จพระพุฒาจารย์ วัดระฆังโฆสิตาราม ธนบุรี ในสมัยรัชกาลที่ ๔ ท่านมีนามเดิมว่า **"โต"** นามฉายาว่า **"พฺรหฺมรํสี"** เกิดในรัชกาลที่ ๑ ณ ตำบลไก่จัน แขวงท่าหลวง อำเภอท่าเรือ จังหวัดพระนครศรีอยุธยา ณ วันพฤหัสดี ขึ้น ๑๒ ค่ำ เดือน ๕ ปีวอก ตรงกับวันที่ ๑๗ เมษายน พุทธศักราช ๒๓๓๑ เวลาประมาณ ๐๖.๕๔ น.

มีดาวเคราะห์สถิตในทวาทศราศีจักรโดยองศาประมาณดังนี้

ดาวอาทิตย์	สถิตราศี	เมษ	๗	องศา
ดาวจันทร์	สถิตราศี	สิงห์	๑๙	องศา
ดาวอังคาร	สถิตราศี	กรกฎ	๓	องศา
ดาวพุธ	สถิตราศี	มิน	๑๐	องศา
ดาวพฤหัสบดี	สถิตราศี	เมถุน	๒	องศา
ดาวศุกร์	สถิตราศี	พฤศภ	๒๐	องศา
ดาวเสาร์	สถิตราศี	กุมภ์	๑๘	องศา
ธาตุ	สถิตราศี	พิจิก	๑๘	องศา
ลัคนา	สถิตราศี	เมษ	๑๘	องศา

หมายเหตุ ชาตะกาลของ เจ้าประคุณสมเด็จ ฯ ตามบันทึกของท่านมหาอำมาตย์ตรี พระยาทิพโกษา (สอน โลหะนันท์) กับตามดวงชาตาที่กล่าวไว้นี้อาจมีการเคลื่อนคลาดกันอยู่ แต่ส่วนมากนั้นจะถือเอาดวงนี้เป็นชาตะกาลที่แน่นอนของเจ้าประคุณสมเด็จ ฯ

เทพย์ สาริกบุตร

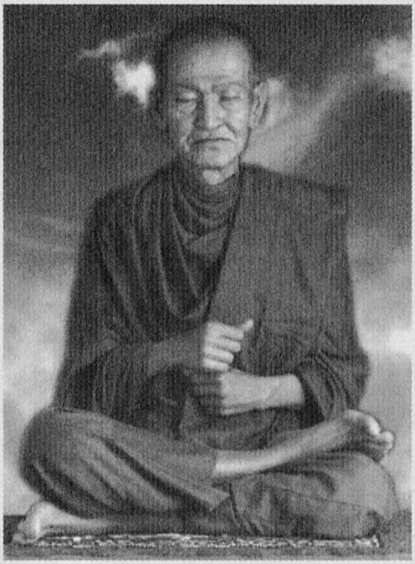

สมเด็จพระพุฒาจารย์ (โต พฺรหฺมรํสี)
วัดระฆังโฆสิตาราม

ชาติภูมิ

เดิมชื่อ โต บุตร นางงุด บิดาไม่เป็นที่ปรากฏ ตาชื่อ นายผล ยายชื่อ นางลา ถือกำเนิดในแผ่นดินรัชกาลที่ ๑ พระบาทสมเด็จพระพุทธยอดฟ้าจุฬาโลกมหาราช เมื่อวันพฤหัสบดี เดือน ๕ ขึ้น ๑๒ ค่ำ ปีวอก ตรงกับวันที่ ๑๗ เมษายน พุทธศักราช ๒๓๓๑ สัมฤทธิศก จุลศักราช ๑๑๕๐ เวลาประมาณ ๐๖.๕๔ น. เดิมเป็นชาวบ้านท่าอิฐ อำเภอบ้านโพ (อำเภอเมือง - ปัจจุบัน) จังหวัดอุตรดิตถ์ ต่อมาฝนแล้งติดต่อกันหลายปีการทำนาไม่ได้ผลจึงย้ายภูมิลำเนาไปอยู่กับยายที่บ้านไก่จัน ตำบลท่าหลวง อำเภอท่าเรือ จังหวัดพระนครศรีอยุธยา

ต่อมา มารดาได้ย้ายถิ่นฐานไปอยู่ที่ ตำบลบางขุนพรหม และได้มอบให้เป็นศิษย์ของท่านเจ้าคุณอรัญญิก เจ้าอาวาสวัดอินทรวิหาร เพื่อศึกษาอักขรสมัย เมื่ออายุครบ ๑๒ ปีบริบูรณ์ ตรงกับปีวอก พ.ศ. ๒๓๔๒ ได้บรรพชาเป็นสามเณร โดยมีพระบวรวิริยเถระ (อยู่) เจ้าอาวาสวัดบางลำภูบน (วัดสังเวชวิศยาราม - ปัจจุบัน) เป็นพระอุปัชฌาย์ ภายหลังได้ย้ายไปอยู่ที่วัดระฆังโฆสิตาราม เพื่อศึกษาพระปริยัติธรรมกับสมเด็จพระพุทธโฆษาจารย์ (นาค เปรียญเอก) สามเณรโตเป็นผู้ที่มีความวิริยะอุตสาหะในการศึกษาเป็นอย่างดี มีวัตรปฏิบัติที่น่าเลื่อมใส จนปรากฏว่าพระบาทสมเด็จพระพุทธเลิศหล้านภาลัย เมื่อครั้งดำรงพระยศเป็นสมเด็จ ฯ เจ้าฟ้ากรมหลวงอิศรสุนทร ทรงโปรดปรานมาก ทรงรับไว้ในพระบรมราชูปถัมภ์ ได้พระราชทานเรือกราบกัญญาหลังคากระแชง ให้ท่านใช้สอยตามอัธยาศัย

เมื่ออายุครบ ๒๑ ปี ตรงกับปีเถาะ พ.ศ. ๒๓๕๐ พระบาทสมเด็จพระพุทธยอดฟ้าจุฬาโลกมหาราช ทรงพระกรุณาโปรดเกล้า ฯ ให้อุปสมบทเป็นนาคหลวง ที่วัดพระศรีรัตนศาสดาราม (วัดพระแก้ว) โดยมีสมเด็จพระสังฆราช (สุก) วัดมหาธาตุ เป็นพระอุปัชฌาย์ ให้ฉายาว่า **“พฺรหฺมรํสี”** และเรียกว่า **“พระมหาโต”** ตั้งแต่นั้นเป็นต้นมา

สมณศักดิ์

๑) พระธรรมกิตติ

สถาปนาพร้อมกับตำแหน่งเจ้าอาวาส วัดระฆังโฆสิตาราม โดยพระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว เมื่อปีชวด พ.ศ. ๒๓๙๕ ขณะท่านมีอายุ ๖๕ ปี

๒) **พระเทพกวี**

เมื่อปีขาล พ.ศ. ๒๓๙๗

๓) **สมเด็จพระพุฒาจารย์**

สถาปนาในคราว สมเด็จพระพุฒาจารย์ (สน) วัดสระเกศ ฯ มรณภาพ ลงตรงกับวันพฤหัสบดี เดือนยี่ ขึ้น ๙ ค่ำ ปีชวด พ.ศ. ๒๔๐๗ เป็นสมเด็จพระพุฒาจารย์ รูปที่ ๕ แห่งกรุงรัตนโกสินทร์

ในปีที่ ๕ แห่งแผ่นดินพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว สมเด็จพระพุฒาจารย์ (โต พฺรหฺมรํสี) ไปดูการก่อสร้างพระโต วัดบางขุนพรหมใน ท่านอาพาธด้วยโรคชราภาพ และถึงแก่มรณภาพบนศาลาใหญ่วัดบางขุนพรหมใน (วัดอินทรวิหาร - ปัจจุบัน) เมื่อวันเสาร์ เดือน ๘ (ต้น) แรม ๒ ค่ำ ปีวอก จัตวาศก จุลศักราช ๑๒๓๔ ตรงกับวันที่ ๒๒ มิถุนายน พุทธศักราช ๒๔๑๕ ยามสอง (๒๔.๐๐ น.) คิดทดหักเดือนตามอายุโหราจารย์ ตามสุริยคตินิยม จึงเป็นสิริมายุ รวม ๘๔ ปี พรรษา ๖๔

สมเด็จ ฯ กับงานปฏิมากรรม

ท่านเจ้าประคุณสมเด็จ ฯ มีปกติมักน้อยสันโดษ ไม่นิยมสะสมทรัพย์สมบัติ เมื่อได้ลาภสักการะ ท่านก็มักบริจาคไปในการสร้างวัดและสาธารณกุศลต่าง ๆ เสมอ ท่านนิยมก่อสร้างของที่ใหญ่ ๆ โต ๆ กล่าวกันว่าเพื่อให้สมกับนามของท่าน

อนุสาวรีย์สถานที่มีความหมายเกี่ยวกับตัวท่าน งานที่สำคัญส่วนใหญ่มักเป็นงานด้านประติมากรรม ประติมากรรมที่สำคัญเป็นที่รู้จักกันโดยทั่วไป ได้แก่

๑) พระพุทธไสยาสน์ วัดสะตือ จังหวัดพระนครศรีอยุธยา

เป็นพระนอนที่ใหญ่ที่สุดในประเทศไทย ก่ออิฐถือปูน ยาว ๑ เส้น ๖ วา สูง ๘ วา ฐานยาว ๑ เส้น ๑๐ วา กว้าง ๔ วา ๒ ศอก เป็นอนุสรณ์ว่าท่านเกิดที่นั่น

๒) พระพุทธรูปนั่ง วัดไชโย จังหวัดอ่างทอง

ปางสมาธิ ก่ออิฐถือปูน หน้าตักกว้าง ๘ วา ๗ นิ้ว สูง ๑๑ วา ๑ ศอก ๗ นิ้ว สร้างสมัยรัชกาลที่ ๔ และพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวพระราชทานพระนามว่า "**พระมหาพุทธพิมพ์**" เป็นอนุสรณ์ว่าท่านสอนนั่งได้ที่นั่น

๓) พระพุทธยืน วัดอินทรวิหาร กรุงเทพมหานคร

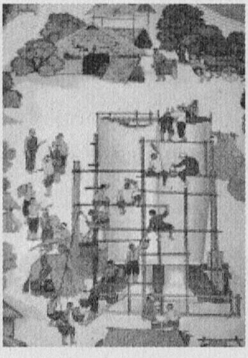

เป็นพระพุทธรูปยืนที่สูงที่สุดในโลก ปางทรงบาตรก่อด้วยอิฐถือปูน ประดับด้วยกระจกโมเสคทองคำ ๒๔ K สูง ๑๖ วา กว้าง ๕ วา ๒ ศอก สร้างในสมัยรัชกาลที่ ๔ ประมาณ พ.ศ. ๒๔๑๐ แล้วเสร็จบริบูรณ์ในรัชกาลที่ ๗ ปี พ.ศ. ๒๔๗๐ มีพระนามว่า "**หลวงพ่อโต**" เป็นอนุสรณ์ว่าท่านมาเจริญเติบโตที่นั่น

อนุสาวรีย์สถานที่เกี่ยวกับตัวท่านทั้ง ๓ แห่ง นั้นมีคำที่ผูกขึ้นเพื่อแสดงความสำคัญเป็นคล้องจองกันไว้ว่า

โตวัดระฆัง วัดชื่อเสียงดังวัดอินทร์
หลบบดินทร์วัดกลางคลองข่อย ปลดปล่อยทาสวัดสะตือ
บรรลือวัดไชโย

๔) พระเจดีย์นอน วัดละครทำ ตำบลบ้านช่างหล่อ ธนบุรี กรุงเทพมหานคร ฯ

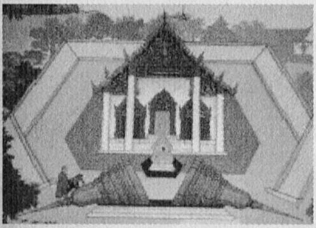

จำนวน ๒ องค์ ระยะห่างประมาณ ๒ ศอก หันฐานเข้าหากัน ท่านสร้างเพื่อประสงค์ให้เป็นพระธรรมเจดีย์สำหรับบรรจุพระธรรม เช่น คาถาอริยสัจ, เย ธัมมา เหตุปปภาวา ฯลฯ เป็นต้น แต่ปัจจุบันรื้อทิ้งไปแล้ว

หมายเหตุ : ท่านปรารภว่าแต่เดิมพระเจดีย์สร้างเพื่อบรรจุ "พระธรรม" แต่ภายหลังนี้ความประสงค์แปรเปลี่ยนไปเพื่อบรรจุอัฐิของสกุลวงศ์หรืออุทิศให้ผู้ตาย พระเจดีย์นอนที่ท่านสร้างจึงให้ปริศนาธรรมว่า ต่อไปเบื้องหน้า จะไม่มีผู้ใดสร้างพระเจดีย์ธรรมอีกแล้ว

๕) พระพุทธรูปนั่ง วัดพิตเพียน (วัดกุฎีทอง) จังหวัด-พระนครศรีอยุธยา

เป็นพระพุทธรูปประทับนั่ง ปางมารวิชัย ก่ออิฐถือปูน หน้าตัก ๔ วา ๒ ศอก

๖) พระพุทธรูปยืน วัดกลาง ตำบลคลองข่อย จังหวัดราชบุรี

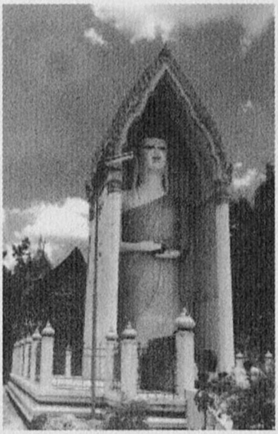

เป็นพระพุทธรูปยืนปางอุ้มบาตร ก่ออิฐถือปูน สูง ๖ วา

นอกจากนั้น ท่านยังได้สร้างพระพิมพ์ชนิดต่างๆ ขึ้นมากมาย พระพิมพ์เหล่านี้เป็นที่รู้จักกันในนาม **"พระสมเด็จ"** ซึ่งมีหนังสือเกี่ยวกับพระสมเด็จอยู่มากมาย ผู้สนใจสามารถค้นหาอ่านได้โดยสะดวก สำหรับความศักดิ์สิทธิ์ของพระสมเด็จนั้นย่อมเป็นที่ประจักษ์กันโดยทั่วไปแล้ว

การพิมพ์หนังสือพระคาถาชินบัญชร

ปัจจุบันเป็นที่นิยมกันมากโดยเฉพาะผู้ที่ความศรัทธาเลื่อมใสในท่านเจ้าประคุณสมเด็จพระพุฒาจารย์ (โต พฺรหฺมรํสี) ได้นำไปท่องบนภาวนาสวดประจำกันมากมาย ซึ่งได้แพร่หลายสู่เยาวชนประชาชนทุกหมู่เหล่า ทั้งนี้เกิดจากประสบการณ์ของผู้ที่นำไปใช้ได้เล่าขานบอกต่อ ทั้งพระสงฆ์ทั่วประเทศก็นิยมนำมาสวดเสริมเพิ่มเติมในบทสวดมนต์ทำวัตร หรือในพิธีกรรมต่าง ๆ แม้กระทั่งชาวต่างประเทศที่ได้มาเที่ยวเมืองไทยยังมีความสนใจกันอย่างกว้างขวาง บางคนถึงกับนำไปสู่ประเทศของตนเองโดยเฉพาะประเทศมาเลเซีย-สิงคโปร์-ฮ่องกง-พม่า-เขมร-ลาว-เวียตนาม-ไต้หวัน-จีน-อินเดีย-เนปาล-ธิเบต-ภูฐาน-ศรีลังกา-นิวส์ซีแลนด์-สหรัฐอเมริกา และประเทศในแถบยุโรปเกือบทั้งหมด บางประเทศได้นำไปแปลเป็นภาษาของประเทศตนเองก็มากมาย บางประเทศพระสงฆ์ และญาติโยมชาวพุทธได้ร่วมกันสร้างวัดขึ้น เพื่อเป็นสถานที่รวบรวมชาวพุทธที่จะได้ไปประกอบกิจกรรมและพิธีกรรมทางศาสนา บางแห่งก็สร้างสำเร็จ บางแห่งก็ล้มเลิกไป มีอยู่หลายประเทศที่มีการจัดสร้างวัดแล้วมีปัญหาไม่สามารถดำเนินการต่อได้ จึงได้นำพระคาถาชินบัญชรไปสวดเสริมเพิ่มเติมในการสวดมนต์ พร้อมทั้งได้นำพาญาติโยมท่องบ่นภาวนาเกิดความอัศจรรย์ที่กลับมาสามารถดำเนินการสร้างวัดต่อจนสำเร็จเรียบร้อยเจริญรุ่งเรืองก็มี

พระคาถาชินบัญชรนี้ มีที่มาตามเล่าขานแตกต่างกันเป็นหลายแนวทาง ที่มีบันทึกไว้ก็ไม่ค่อยเหมือนกัน เป็นประโยชน์อย่างมากที่มีผู้เห็นความสำคัญ ได้ศึกษาค้นคว้าข้อมูลทำให้ได้พบหลักฐานหลากหลาย วัดอินทรวิหาร พระอารามหลวง ซึ่งให้ความสำคัญเป็นอย่างมากในเรื่องนี้ ได้รวบรวมข้อมูล ทุกแง่มุม แต่ก็ดูยังไม่พอเพียงที่จะชี้ชัดเพราะทุกข้อมูลน่าเชื่อถือ โดยเฉพาะ ผู้ที่ติดตามหาหลักฐานล้วนมาจากผู้ที่มีศรัทธาอย่างแรงกล้าทุ่มเทกำลังกาย กำลังใจ พิจารณาข้อมูลอย่างละเอียดทำให้ได้สิ่งที่ยังไม่เคยได้มีผู้นำมา เปิดเผยเพิ่มขึ้น จะใช่หรือไม่ใช่ ซึ่งถ้าหากเป็นไปอย่างมีสาระคุณค่า ก็เห็นว่า ไม่ใช่เรื่องเสียหายแต่ประการใด การเล่าขานตำนานเก่าซึ่งผู้เล่าที่มีปัญญา คงได้สอดแทรกสิ่งซึ่งตนเองมีให้เกิดจุดประทับใจเข้าไว้ ผู้บริโภคก็ควรแยกแยะ ได้อยู่แล้ว

ในโอกาสที่ นายอุดม จะโนภาษ พร้อมด้วยครอบครัว ได้มีศรัทธา จัดพิมพ์บทสวดพระคาถาชินบัญชร พร้อมคำแปลเพื่อมอบเป็นธรรมะทาน เจาะจงมอบถวายให้แจกในวันคล้ายวันเกิดของข้าพเจ้า (๓ มกราคม ๒๕๕๓) จึงได้จัดพิมพ์เสริมเพิ่มเติมบทสวดพุทธคุณ ธรรมคุณ สังฆคุณ บทธรรมจักกัปปวัตตนสูตร พร้อมทั้งบทกรวดน้ำ แผ่เมตตา สุดท้ายที่สำคัญ คือ อโหสิกรรม ที่ท่านทั้งหลายจะนำไปใช้เป็นบทสวดประจำวัดได้ด้วย จึงขออนุโมทนาในกุศลจิตของ นายอุดม จะโนภาษ และครอบครัว มา ณ โอกาสนี้ ด้วยบุญบารมีขององค์พระบรมสารีริกธาตุ ความศักดิ์สิทธิ์ของ องค์หลวงพ่อโต พระพุทธปฏิมากรปางประทับยืนทรงบาตรที่ใหญ่ที่สุดในโลก ด้วยความดีงามของท่านเจ้าประคุณสมเด็จพุฒาจารย์ (โต พฺรหฺมรํสี)

ด้วยความงดงามของท่านพระครูธรรมานุกูล (หลวงปู่ภู จนฺทเกสโร) อายุ ๑๐๔ ปี เป็นพระอมตะสงฆ์อีกรูปหนึ่ง ที่มีอายุยืนนาน มีความกตัญญูเป็นเลิศและไม่มีโรค และสิ่งศักดิ์สิทธิ์ทั้งหลาย จงปกป้องคุ้มครองทุกท่านให้มีสุขภาพพลานามัยที่แข็งแรง มีความเจริญรุ่งเรืองในชีวิต หน้าที่การงาน ประสบโชคดีมีลาภยศสรรเสริญสุข ตลอดกาลตลอดไป เทอญ.

พระราชรัตนาภรณ์

(พระราชรัตนาภรณ์)

เจ้าคณะเขตพระนคร

เจ้าอาวาสวัดอินทรวิหาร พระอารามหลวง กทม.

๓ มกราคม ๒๕๕๓

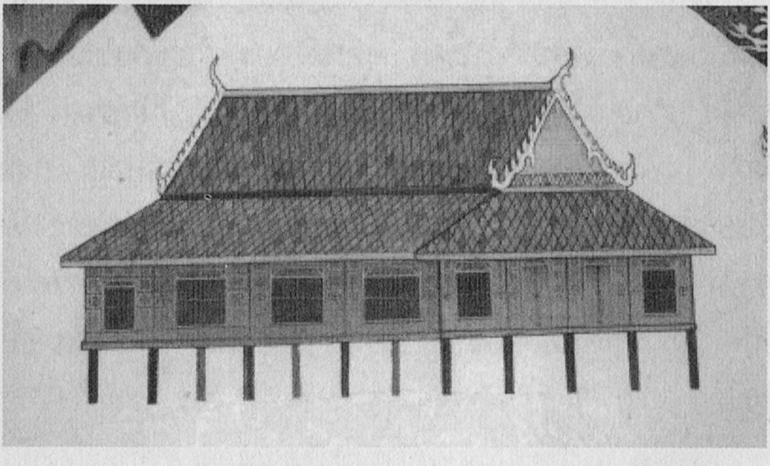

ศาลาใหญ่วัดบางขุนพรหมใน (วัดอินทรวิหาร) ซึ่งสมเด็จพระพุฒาจารย์ (โต พฺรหฺมรํสี) มาดูการก่อสร้างพระโต ถึงแก่มรณภาพ เมื่อวันเสาร์ ที่ ๒๒ มิถุนายน พุทธศักราช ๒๔๑๕

บทเจริญพระพุทธมนต์

สารบัญ

ปฐมเหตุที่พิมพ์หนังสือ	๓
การพิมพ์คาถาพระชินบัญชร	๒๐
บทสวดอิติปิโส	๒๕
บทสวดพาหุงมหากา	๒๙
บทสวดธัมมจักกัปปวัตนสูตร	๓๓
บทสวดพระชินบัญชร	๔๗
บทกรวดน้ำ	๕๒
บทแผ่เมตตา	๕๔
บทอโหสิกรรม	๕๕

ปุพพะภาคะนะมะการ

(นำ) **หันทะ มะยัง พุทธัสสะ ภะคะวะโต**
ปุพพะคะนะมะการัง กะโรมะ เส ฯ

(รับ) **นะโม ตัสสะ ภะคะวะโต**
ขอความนอบน้อม จงมีแด่พระผู้มีพระภาคเจ้าพระองค์นั้น

อะระหะโต สัมมาสัมพุทธัสสะ
ผู้ไกลจากกิเลส ตรัสรู้ชอบได้โดยพระองค์เอง (ว่า ๓ หน)

บทสวดพุทธานุสสติ

(นำ) **หันทะ มะยัง พุทธานุสสะตินะยัง กะโรมะ เส.**

(รับ) **ตัง โข ปะนะ ภะคะวันตัง เอวัง กัลยาโณ กิตติสัทโท อัพภุคคะโต**

ก็กิตติศัพท์อันดีงามของพระผู้มีพระภาคเจ้านั้น ได้ฟุ้งไปแล้วอย่างนี้ว่า,

อิติปิ โส ภะคะวา

พระผู้มีพระภาคเจ้าพระองค์นั้น

อะระหัง

ผู้เป็นพระอรหันต์หมดกิเลสแล้ว

สัมมาสัมพุทโธ

ผู้ตรัสรู้ชอบได้โดยพระองค์เอง

วิชชาจะระณะสัมปันโน

ผู้สมบูรณ์ด้วยความรู้และความประพฤติดี

สุคะโต

ผู้หมดความกังวลแล้ว

โลกะวิทู

ผู้รู้แจ้งแล้วซึ่งโลก

อะนุตตะโร ปุริสะทัมมะสาระถิ

ผู้สามารถฝึกบุรุษที่สมควรฝึกได้อย่างยอดเยี่ยม

สัตถา เทวะมะนุสสานัง

ผู้สอนเทวดาและมนุษย์ทั้งหลาย

พุทโธ

ผู้รู้ ผู้ตื่น ผู้เบิกบานแล้ว

ภะคะวาติ

ผู้สามารถจำแนกธรรมสั่งสอนสัตว์ ดังนี้แล

(นำ) หันทะ มะยัง ธัมมานุสสะตินะยัง กะโรมะ เส.

(รับ) สวากขาโต ภะคะวะตา ธัมโม

พระธรรมคำสั่งสอนของพระผู้มีพระภาคเจ้า ได้ตรัสไว้ดีแล้ว

สันทิฏฐิโก

เป็นคำสั่งสอนที่ผู้ศึกษาและปฏิบัติพึงเข้าใจได้ด้วยตนเอง

อะกาลิโก

เป็นคำสั่งสอนที่ปฏิบัติได้และให้ผลได้ไม่จำกัดเวลา

เอหิปัสสิโก

เป็นคำสั่งสอนที่ควรกล่าวกับผู้อื่นว่า ท่านจงมาปฏิบัติตามเถิด

โอปะนะยิโก

เป็นคำสั่งสอนที่นำมาปฏิบัติตามได้ด้วยตนเอง

ปัจจัตตัง เวทิตัพโพ วิญญูหีติ

เป็นคำสั่งสอนที่ผู้รู้ก็สามารถรู้ได้เฉพาะตน ดังนี้แล

(นำ) หันทะ มะยัง สังฆานุสสะตินะยัง กะโรมะ เส.

(รับ) สุปะฏิปันโน ภะคะวะโต สาวะกะสังโฆ

พระสงฆ์สาวกของพระผู้มีพระภาคเจ้า ปฏิบัติดีแล้ว

อุชุปะฏิปันโน ภะคะวะโต สาวะกะสังโฆ

พระสงฆ์สาวกของพระผู้มีพระภาคเจ้า ปฏิบัติถูกต้องตามคำสั่งสอนแล้ว

ญายะปะฏิปันโน ภะคะวะโต สาวะกะสังโฆ

พระสงฆ์สาวกของพระผู้มีพระภาคเจ้า ปฏิบัติเพื่อรู้แจ้งแห่งทุกข์แล้ว

สามีจิปะฏิปันโน ภะคะวะโต สาวะกะสังโฆ

พระสงฆ์สาวกของพระผู้มีพระภาคเจ้า ปฏิบัติเพื่อหลุดพ้นจากทุกข์แล้ว

ยะทิทัง

ได้แก่ท่านเหล่านี้คือ

จัตตาริ ปุริสะยุคานิ อัฏฐะ ปุริสะปุคคะลา

คู่แห่งบุรุษทั้งสี่ รวมได้แปดบุรุษ

เอสะ ภะคะวะโต สาวะกะสังโฆ

นั่นแหละ พระสงฆ์สาวกของพระผู้มีพระภาคเจ้า

อาหุเนยโย

ผู้ควรรับสักการะที่เขานำมาบูชา

ปาหุเนยโย

ผู้ควรรับสักการะที่เขาจัดไว้ต้อนรับ

ทักขิเนยโย

ผู้ควรรับสักการะที่เขามอบให้ด้วยความยินดี

อัญชะลีกะระณีโย

ผู้สมควรทำความเคารพ

อะนุตตะรัง ปุญญักเขตตัง โลกัสสาติ

ผู้ให้ผลบุญสูงสุดของโลก ดังนี้แล

พุทธชัยมงคลกถา

๑. พาหุง สะหัสสะมะภินิมมิตะสาวุธันตัง ครีเมขะลัง อุทิตะโฆระสะเสนะมารัง ทานาทิธัมมะวิธินา ชิตะวา มุนินโท ตันเตชะสา ภะวะตุ เต ชะยะมังคะลานิ

เมื่อพญามารเนรมิตแขนมากเป็นพัน ถืออาวุธในมือ ขี่ช้างคิริเมขละ สะพรึบพร้อมด้วยกองทัพอันน่าสะพรึงกลัว พระจอมมุนีทรงชนะด้วยทานบารมีเป็นต้นอันชอบธรรม ด้วยพระเดชนั้น ขอชัยมงคลจงมีแก่ข้าพเจ้า

๒. มาราติเรกะมะภิยุชฌิตะสัพพะรัตติง โฆรัมปะนาฬะวะกะมักขะมะถัทธะยักขัง ขันตีสุทันตะวิธินา ชิตะวา มุนินโท ตันเตชะสา ภะวะตุ เต ชะยะมังคะลานิ

เมื่ออาฬวกยักษ์ผู้ดุร้าย หยาบช้า และโหดเหี้ยม เข้ามาราวีตลอดทั้งคืนยิ่งกว่าพญามาร พระจอมมุนีทรงชนะด้วยการใช้พระขันติเป็นอุบายสั่งสอน ด้วยพระเดชนั้น ขอชัยมงคลจงมีแก่ข้าพเจ้า

๓. นาฬาคิริง คะชะวะรัง อะติมัตตะภูตัง ทาวัคคิจักกะมะสะนีวะ สุทารุณันตัง เมตตัมพุเสกะ วิธินา ชิตะวา มุนินโท ตันเตชะสา ภะวะตุ เต ชะยะมังคะลานิ

เมื่อพญาช้างนาฬาคีรีตกมันหนักดุร้ายเหลือ แล่นเข้ามาราวกับไฟไหม้ป่า ดุจจักราวุธ เหมือนฟ้าผ่า พระจอมมุนีทรงชนะด้วยน้ำพระเมตตา ด้วยพระเดชนั้น ขอชัยมงคลจงมีแก่ข้าพเจ้า

๔. อุกขิตตะขัคคะมะติหัตถะสุทารุณันตัง ธาวันติโย ชะนะปะถัง คุลิมาละวันตัง อิทธีภิสังขะตะมะโน ชิตะวา มุนินโท ตันเตชะสา ภะวะตุ เต ชะยะมังคะลานิ

เมื่อโจรองคุลีมาลผู้ดุร้าย ถือดาบเงื้อง่า วิ่งไล่ติดตามไป เป็นหนทาง ๓ โยชน์ พระจอมมุนีทรงชนะด้วยการบันดาลอิทธิฤทธิ์ ด้วยพระเดชนั้น ขอชัยมงคลจงมีแก่ข้าพเจ้า

๕. กัตตะวานะ กัฏฐะมุทะรัง อิวะ คัพภินียา จิญจายะ ทุฏฐะวะจะนัง ชะนะกายะมัชเฌ สันเตนะ โสมะวิธินา ชิตะวา มุนินโท ตันเตชะสา ภะวะตุ เต ชะยะมังคะลานิ

เมื่อนางจิญจาเอาผ้าห่อไม้ทำเป็นท้อง เหมือนหญิงมีครรภ์ กล่าวคำใส่ร้ายในท่ามกลางหมู่ชน พระจอมมุนีทรงชนะด้วยความสงบนิ่งอันประเสริฐ ด้วยพระเดชนั้น ขอชัยมงคลจงมีแก่ข้าพเจ้า

๖. สัจจัง วิหายะ มะติสัจจะกะวาทะเกตุง วาทาภิโรปิตะมะนัง อะติอันธะภูตัง ปัญญาปะทีปะชะลิโต ชิตะวา มุนินโท ตันเตชะสา ภะวะตุ เต ชะยะมังคะลานิ

เมื่อสัจจกนิครนถ์ละทิ้งความจริงแท้ ชูธงประกาศความเห็นของตนว่าถูกต้อง เป็นผู้มืดบอดอย่างยิ่ง ประสงค์จะโต้คารม พระจอมมุนีทรงชนะด้วยพระปัญญาดุจประทีปอันโชติช่วง ด้วยพระเดชนั้น ขอชัยมงคลจงมีแก่ข้าพเจ้า

๗. นันโทปะนันทะภุชะคัง วิพุธัง มะหิทธิง ปุตเตนะ เถระภุชะเคนะ ทะมาปะยันโต อิทธูปะเทสะวิธินา ชิตะวา มุนินโท ตันเตชะสา ภะวะตุ เต ชะยะมังคะลานิ

เมื่อนันโทปนันทนาคราชผู้หลงผิด แผ่อิทธิฤทธิ์ใหญ่ พระจอมมุนีโปรดให้พระเถระพุทธบุตรผู้ประเสริฐไปปราบ ทรงชนะด้วยการแสดงอิทธิฤทธิ์ ด้วยพระเดชนั้น ขอชัยมงคลจงมีแก่ข้าพเจ้า

๘. ทุคคาหะ ทิฏฐิภุชะเคนะ สุทัฏฐะหัตถัง พรัหมัง วิสุทธิชุติมิทธิพะกาภิธานัง ญาณาคะเทนะ วิธินา ชิตะวา มุนินโท ตันเตชะสา ภะวะตุ เต ชะยะมังคะลานิ

เมื่อพรหมนามว่าพกะ ผู้บริสุทธิ์ ผ่องใส มีฤทธิ์ มีหัตถ์ถูกงู คือ มิจฉาทิฏฐิขบกัดแล้ว พระจอมมุนีทรงชนะด้วยพระญาณโอสถ ด้วยเดชนั้น ขอชัยมงคลจงมีแก่ข้าพเจ้า

๙. เอตาปิ พุทธะชะยะมังคะละอัฏฐะคาถา โย วาจะโน ทินะทิเน สะระเต มะตันที หิตวานะเนกะวิวิธานิ จุปัททะวานิ โมกขัง สุขัง อะธิคะเมยยะ นะโร สะปัญโญ ฯ

นรชนใดมีปัญญา ไม่เกียจคร้าน ระลึกถึงซึ่งพระพุทธชัยมงคล ๘ ประการเหล่านี้ทุก ๆ วัน นรชนนั้นละเสียได้ซึ่งอุปัทวันตรายทั้งหลาย มีประการต่าง ๆ เป็นเอนก แลเข้าถึงซึ่งวิโมกขะสิวาลัย อันบรมสุข ทุกเมื่อเทอญ ฯ

๑. มะหาการุณิโก นาโถ หิตายะ สัพพะปาณินัง
ปูเรตะวา ปาระมี สัพพา ปัตโต สัมโพธิมุตตะมัง
เอเตนะ สัจจะวัชเชนะ โหตุ เม ชะยะมังคะลัง ฯ

พระโลกนาถผู้ทรงพระมหากรุณาธิคุณทรงบำเพ็ญบารมีครบถ้วนเพื่อประโยชน์แก่สรรพสัตว์ ทรงบรรลุพระสัมโพธิญาณอันยอดเยี่ยม ด้วยสัจวาจานี้ ขอข้าพเจ้าจงมีความสวัสดีทุกเมื่อเทอญ

๒. ชะยันโต โพธิยา มูเล สักกะยานัง นันทิวัฑฒะโน
เอวัง ตะวัง วิชะโย โหหิ ชะยัสสุ ชะยะมังคะเล

ขอข้าพเจ้าจงชนะมารเหมือนพระพุทธเจ้าผู้เป็นที่เคารพรักของเจ้าศากยะ ทรงชนะ ณ ควงไม้โพธิ์ ขอข้าพเจ้าจงชนะได้รับชัยมงคลเถิด

๓. อะปะราชิตะปัลลังเก สีเส ปะฐะวิโปกขะเร
อะภิเสเก สัพพะพุทธานัง อัคคัปปัตโต ปะโมทะติ ฯ

(ขอให้ข้าพเจ้าบรรลุถึงความเป็นเลิศ เบิกบานใจ) เหมือนพระพุทธเจ้าบรรลุธรรมอันประเสริฐ เบิกบานพระทัยเหนือบัลลังก์แห่งชัยชนะ ณ พ่างพื้นปฐพีอันประเสริฐเลิศแผ่นดินเป็นที่ตรัสรู้ของพระพุทธเจ้าทุกพระองค์

๔. สุนักขัตตัง สุมังคะลัง สุปะภาตัง สุหุฏฐิตัง
สุกขะโณ สุมุหุตโต จะ สุ ยิฏฐัง พรัหมะจาริสุ

(วันที่ทำความดีทางกาย วาจา ใจ) เป็นฤกษ์ดี มงคลดี ยามรุ่งดี ยามตื่นดี ขณะดี ครู่ดี ทานที่ถวายแก่ผู้ประพฤติพรหมจรรย์ (ในวันนั้น) เป็นทานดี

๕. ปะทักขิณัง กายะกัมมัง วาจากัมมัง ปะทักขิณัง
ปะทักขิณัง มะโนกัมมัง ปะณิธีเต ปะทักขิณา
ปะทักขิณานิ กัตวานะ ละภันตัตเถ ปะทักขิเณ ฯ

กายกรรม วจีกรรม มโนกรรม และความตั้งใจ (ที่ทำในวันนั้น) เป็นสิ่งที่ดี เมื่อทำความดีแล้วย่อมได้รับผลดี

บทขัดธัมจักกัปปวัตตนสูตร

อะนุตตะรัง อะภิสัมโพธิง สัมพุชฌิต๎วา ตะถาตะโต
ปะฐะมัง ยัง อะเทเสสิ ธัมมะจักกัง อะนุตตะรัง.
สัมมะเทวะ ปะวัตเตนโต โลเก อัปปะฏิวัตติยัง
ยัตถากขาตา อุโภ อันตา ปะฏิปัตติ จะ มัชฌิมา.
จะตูสวาริยะสัจเจสุ วิสุทธัง ญาณะทัสสะนัง
เทสิตัง ธัมมะราเชนะ สัมมาสัมโพธิกิตตะนัง.
นาเมนะ วิสสุตัง สุตตัง ธัมมะจักกัปปะวัตตะนัง
เวยยากะระณะปาเฐนะ สังคีตันตัมภะณามะ เส.

พระตถาคตตรัสรู้พระอนุตรสัมมาสัมโพธิญาณแล้ว เมื่อจะทรงประกาศธรรมที่ยังไม่มีใครแสดงโดยชอบในโลก ได้ทรงแสดงธัมมจักใด ซึ่งกล่าวถึงส่วนที่สุดสองประเภทและทางสายกลาง เป็นปัญญารู้แจ้งหมดจดอริยสัจสี่ ขอเราทั้งหลายจงสวดธัมมจักนั้น

ที่พระธรรมราชาทรงแสดง ปรากฏสมญานามว่า ธัมมจักกัปปวัตนสูตร เป็นสูตรประกาศพระสัมมาสัมโพธิญาณ และพระสังคีติกาจารย์ ได้ร้อยกรองไว้ โดยความเป็นพระบาลีประเภทร้อยแก้วเทอญ

ธัมจักกัปปวัตตนสูตร

เอวัม เม สุตัง เอกัง สะมะยัง ภะคะวา พาราณะสิยัง วิหะระติ อิสิปะตะเน มิคะทาเย

ข้าพเจ้าได้สดับมาแล้วดังนี้ สมัยหนึ่ง พระผู้มีพระภาคประทับอยู่ ณ ป่าอิสิปตนมฤคทายวัน ใกล้เมืองพาราณสี

ตัต๊ระ โข ภะคะวา ปัญจะวัคคิเย ภิกขู อามันเตสิ.

ในกาลนั้น พระผู้มีพระภาคตรัสกับพระปัญจวัคคีย์ว่า

เทวเม ภิกขะเว อันตา ปัพพะชิเตนะ นะ เสวิตัพพา.

ดูก่อนภิกษุทั้งหลาย บรรพชิตไม่ควรประพฤติส่วนที่สุด ๒ อย่างนี้

โย จายัง กาเมสุ กามะสุขัลลิกานุโยโค หีโน คัมโม โปถุชชะนิโก อะนะริโย อะนัตถะสัญหิโต, โย จายัง อัตตะกิละมะถานุโยโค ทุกโข อะนะริโย อะนัตถะสัญหิโต.

ส่วนที่สุด ๒ อย่าง คือ การเสวยกามสุขในกามคุณ อารมณ์ที่ทราม เป็นข้อประพฤติของชาวบ้าน เป็นข้อประพฤติของคนมีกิเลสหนา ไม่ประเสริฐ หาประโยชน์มิได้ และการเบียดเบียนตนให้ลำบาก เป็นทุกข์ ไม่ประเสริฐ หาประโยชน์มิได้

เอ เต เต ภิกขะเว อุโภ อันเต อะนุปะคัมมะ มัชฌิมา ปะฏิปะทา ตะถาคะเตนะ อะภิสัมพุทธา จักขุกะระณี ญาณะกะระณี อุปะสะมายะ อะภิญญายะ สัมโพธายะ นิพพานายะ สังวัตตะติ.

ดูก่อนภิกษุทั้งหลาย ตถาคตได้ตรัสรู้ทางสายกลางที่ไม่เข้าถึงส่วนที่สุด ๒ อย่างนั้น ก่อให้เกิดดวงตาเห็นธรรม ก่อให้เกิดปัญญา ย่อมเป็นไปเพื่อความสงบกิเลส เพื่อความรู้ยิ่ง เพื่อความรู้แจ้ง และเพื่อดับทุกข์

กะตะมา จะ สา ภิกขะเว มัชฌิมา ปะฏิปะทา ตะถา คะเตนะ อะภิสัมพุทธา จักขุกะระณี ญาณะกะระณี อุปะสะมายะ อะภิญญายะ สัมโพธายะ นิพพานายะ สังวัตตะติ.

ดูก่อนภิกษุทั้งหลาย ทางสายกลางที่ตถาคตได้ตรัสรู้ ก่อให้เกิดดวงตาเห็นธรรม ก่อให้เกิดปัญญา ย่อมเป็นไปเพื่อความสงบกิเลส เพื่อความรู้ยิ่ง เพื่อความรู้แจ้ง และเพื่อดับทุกข์นั้นเป็นไฉน

อะยะเมวะ อะริโย อัฏฐังคิโก มัคโค. เสยยะถีทัง. สัมมาทิฏฐิ สัมมาสังกัปโป สัมมาวาจา สัมมากัมมันโต สัมมาอาชีโว สัมมาวายาโม สัมมาสะติ สัมมาสะมาธิ.

ทางสายกลาง คือ อริยมรรคมีองค์ ๘ นี้นั่นเอง ได้แก่ ความเห็นชอบ ความดำริชอบ การกล่าวชอบ การกระทำชอบ การเลี้ยงชีพชอบ ความเพียรชอบ ความระลึกชอบ และความตั้งมั่นชอบ

อะยัง โข สา ภิกขะเว มัชฌิมา ปะฏิปะทา ตะถา คะเตนะ อะภิสัมพุทธา จักขุกะระณี ญาณะกะระณี อุปะสะมายะ อะภิญญายะ สัมโพธายะ นิพพานายะ สังวัตตะติ.

ดูก่อนภิกษุทั้งหลาย อริยมรรคมีองค์แปดนี้ เป็นทางสายกลางนั้นที่ตถาคตได้ตรัสรู้ ก่อให้เกิดดวงตาเห็นธรรม ก่อให้เกิดปัญญา ย่อมเป็นไปเพื่อความสงบกิเลส เพื่อความรู้ยิ่ง เพื่อความรู้แจ้ง และเพื่อดับทุกข์

อิทัง โข ปะนะ ภิกขะเว ทุกขัง อะริยะสัจจัง ชาติปิ ทุกขา ชะราปิ ทุกขา มะระณัมปิ ทุกขัง โสกะปะริเทวะ ทุกขะ โทมะนัสสุปายาสาปิ ทุกขา อัปปิเยหิ สัมปะโยโค ทุกโข ปิเยหิ วิปปะโยโค ทุกโข ยัมปิจฉัง นะ ละภะติ ตัมปิ ทุกขัง สังขิตเตนะ ปัญจุปาทานักขันธา ทุกขา.

ดูก่อนภิกษุทั้งหลาย อริยสัจ คือ ทุกข์ ได้แก่ ความเกิดเป็นทุกข์, ความแก่เป็นทุกข์, ความตายเป็นทุกข์, ความเศร้าโศก, ความร่ำไร, ความทุกข์กาย, ความทุกข์ใจ และความคับแค้นใจเป็นทุกข์, การพบกับอารมณ์ที่ไม่ชอบเป็นทุกข์, การพลัดพรากจากอารมณ์ที่ชอบเป็นทุกข์ และการไม่ได้รับอารมณ์ที่ปรารถนาเป็นทุกข์ โดยสังเขปอุปาทานขันธ์ห้าเป็นทุกข์

อิทัง โข ปะนะ ภิกขะเว ทุกขะสะมุทะโย อะริยะสัจจัง ฯ ยายัง ตัณ๎หา โปโนพภะวิกา นันทิราคะสะหะคะตา ตัต๎ระ ตัต๎ราภินันทินี, เสยยะถีทัง. กามะตัณ๎หา ภะวะตัณ๎หา วิภะวะตัณ๎หา.

ดูก่อนภิกษุทั้งหลาย อริยสัจ คือ ทุกขสมุทัย ได้แก่ ความผูกพันที่ก่อให้เกิดภพใหม่ ประกอบด้วยความยินดีพอใจ เพลิดเพลินภพและอารมณ์นั้น ๆ กล่าวคือ ความผูกพันในกามคุณอารมณ์ ความผูกพันธ์ที่มีความเห็นผิดว่าภพเที่ยง และความผูกพันที่มีความเห็นผิดว่าภพขาดสูญ

อิทัง โข ปะนะ ภิกขะเว ทุกขะนิโรโธ อะริยะสัจจัง. โย ตัสสาเยวะ ตัณ๎หายะ อะเสสะวิราคะนิโรโธ จาโค ปะฏินิสสัคโค มุตติ อะนาละโย.

ดูก่อนภิกษุทั้งหลาย อริยสัจ คือ ทุกขะนิโรโธ ได้แก่ ความดับสนิทตัณหานั้นทั้งหมด ความสละตัณหานั้น ความปล่อยตัณหานั้น และความไม่พัวพันตัณหานั้น

อิทัง โข ปะนะ ภิกขะเว ทุกขะนิโรธะคามินี ปะฏิปะทา อะริยะสัจจัง. อะยะเมวะ อะริโย อัฏฐังคิโก มัคโค. เสยยะถีทัง. สัมมาทิฏฐิ สัมมาสังกัปโป สัมมาวาจา สัมมากัมมันโต สัมมาอาชีโว สัมมาวายาโม สัมมาสะติ สัมมาสะมาธิ.

ดูก่อนภิกษุทั้งหลาย อริยสัจ คือ มรรค อันเป็นทางดับทุกข์ ได้แก่ อริยมรรคมีองค์ ๘ นี้นั่นเอง กล่าวคือ ความเห็นชอบ ความดำริชอบ

การกล่าวชอบ การกระทำชอบ การเลี้ยงชีพชอบ ความเพียรชอบ ความระลึกชอบ และความตั้งมั่นชอบ

อิทัง ทุกขัง อะริยะสัจจันติ เม ภิกขะเว ปุพเพ อะนะนุสสุเตสุ ธัมเมสุ จักขุง อุทะปาทิ, ญาณัง อุทะปาทิ, ปัญญา อุทะปาทิ, วิชชา อุทะปาทิ, อาโลโก อุทะปาทิ ฯ

ดูก่อนภิกษุทั้งหลาย ดวงตาเห็นธรรมได้เกิดแล้ว ญาณได้เกิดแล้ว ปัญญาได้เกิดแล้ว วิชชาได้เกิดแล้ว แสงสว่างได้เกิดแล้ว แก่ตถาคตในธรรมที่ไม่เคยสดับมาก่อนว่า (อุปาทานขันธ์ห้า) นี้คืออริยสัจที่เป็นทุกข์

ตัง โข ปะนิทัง ทุกขัง อะริยะสัจจัง ปะริญเญยยันติ เม ภิกขะเว ปุพเพ อะนะนุสสุเตสุ ธัมเมสุ จักขุง อุทะปาทิ, ญาณัง อุทะปาทิ, ปัญญา อุทะปาทิ, วิชชา อุทะปาทิ, อาโลโก อุทะปาทิ.

ดูก่อนภิกษุทั้งหลาย ดวงตาเห็นธรรมได้เกิดแล้ว ญาณได้เกิดแล้ว ปัญญาได้เกิดแล้ว วิชชาได้เกิดแล้ว แสงสว่างได้เกิดแล้ว แก่ตถาคตในธรรมที่ไม่เคยสดับมาก่อนว่า อริยสัจคือทุกข์ นั้นเป็นธรรมที่ควรกำหนดรู้

ตัง โข ปะนิทัง ทุกขัง อะริยะสัจจัง ปะริญญายันติ เม ภิกขะเว ปุพเพ อะนะนุสสุเตสุ ธัมเมสุ จักขุง อุทะปาทิ, ญาณัง อุทะปาทิ, ปัญญา อุทะปาทิ, วิชชา อุทะปาทิ, อาโลโก อุทะปาทิ.

ดูก่อนภิกษุทั้งหลาย ดวงตาเห็นธรรมได้เกิดแล้ว ญาณได้เกิดแล้ว ปัญญาได้เกิดแล้ว วิชชาได้เกิดแล้ว แสงสว่างได้เกิดแล้ว แก่ตถาคตในธรรมที่ไม่เคยสดับมาก่อนว่า เราได้กำหนดรู้ อริยสัจคือทุกข์นั้นแล้ว

อิทัง ทุกขะสะมุทะโย อะริยะสัจจันติ เม ภิกขะเว ปุพเพ อะนะนุสสุเตสุ ธัมเมสุ จักขุง อุทะปาทิ, ญาณัง อุทะปาทิ, ปัญญา อุทะปาทิ, วิชชา อุทะปาทิ, อาโลโก อุทะปาทิ.

ดูก่อนภิกษุทั้งหลาย ดวงตาเห็นธรรมได้เกิดแล้ว ญาณได้เกิดแล้ว ปัญญาได้เกิดแล้ว วิชชาได้เกิดแล้ว แสงสว่างได้เกิดแล้ว แก่ตถาคตในธรรมที่ไม่เคยสดับมาก่อนว่า (ตัณหา) นี้คืออริยสัจที่เป็นเหตุแห่งทุกข์

ตัง โข ปะนิทัง ทุกขะสะมุทะโย อะริยะสัจจัง ปะหาตัพพันติ เม ภิกขะเว ปุพเพ อะนะนุสสุเตสุ ธัมเมสุ จักขุง อุทะปาทิ, ญาณัง อุทะปาทิ, ปัญญา อุทะปาทิ, วิชชา อุทะปาทิ, อาโลโก อุทะปาทิ.

ดูก่อนภิกษุทั้งหลาย ดวงตาเห็นธรรมได้เกิดแล้ว ญาณได้เกิดแล้ว ปัญญาได้เกิดแล้ว วิชชาได้เกิดแล้ว แสงสว่างได้เกิดแล้ว แก่ตถาคตในธรรมที่ไม่เคยสดับมาก่อนว่า อริยสัจคือทุกขสมุทัยนั้นเป็นธรรมที่ควรกำจัด

ตัง โข ปะนิทัง ทุกขะสะมุทะโย อะริยะสัจจัง ปะหีนันติ เม ภิกขะเว ปุพเพ อะนะนุสสุเตสุ ธัมเมสุ จักขุง อุทะปาทิ, ญาณัง อุทะปาทิ, ปัญญา อุทะปาทิ, วิชชา อุทะปาทิ, อาโลโก อุทะปาทิ.

ดูก่อนภิกษุทั้งหลาย ดวงตาเห็นธรรมได้เกิดแล้ว ญาณได้เกิดแล้ว ปัญญาได้เกิดแล้ว วิชชาได้เกิดแล้ว แสงสว่างได้เกิดแล้วแก่ตถาคตในธรรมที่ไม่เคยสดับมาก่อนว่า เราได้กำจัดอริยสัจคือทุกขสมุทัยนั้นแล้ว

อิทัง ทุกขะนิโรโธ อะริยะสัจจันติ เม ภิกขะเว ปุพเพ อะนะนุสสุเตสุ ธัมเมสุ จักขุง อุทะปาทิ, ญาณัง อุทะปาทิ, ปัญญา อุทะปาทิ, วิชชา อุทะปาทิ, อาโลโก อุทะปาทิ.

ดูก่อนภิกษุทั้งหลาย ดวงตาเห็นธรรมได้เกิดแล้ว ญาณได้เกิดแล้ว ปัญญาได้เกิดแล้ว วิชชาได้เกิดแล้ว แสงสว่างได้เกิดแล้วแก่ตถาคตในธรรมที่ไม่เคยสดับมาก่อนว่า (นิพพาน) นี้คืออริยสัจที่เป็นความดับทุกข์

ตัง โข ปะนิทัง ทุกขะนิโรโธ อะริยะสัจจัง สัจฉิกาตัพพันติ เม ภิกขะเว ปุพเพ อะนะนุสสุเตสุ ธัมเมสุ จักขุง อุทะปาทิ, ญาณัง อุทะปาทิ, ปัญญา อุทะปาทิ, วิชชา อุทะปาทิ, อาโลโก อุทะปาทิ.

ดูก่อนภิกษุทั้งหลาย ดวงตาเห็นธรรมได้เกิดแล้ว ญาณได้เกิดแล้ว ปัญญาได้เกิดแล้ว วิชชาได้เกิดแล้ว แสงสว่างได้เกิดแล้วแก่ตถาคตในธรรมที่ไม่เคยสดับมาก่อนว่า อริยสัจคือทุกขนิโรธนั้นเป็นธรรมที่ควรรู้แจ้ง

ตัง โข ปะนิทัง ทุกขะนิโรโธ อะริยะสัจจัง สัจฉิกาตัพพันติ เม ภิกขะเว ปุพเพ อะนะนุสสุเตสุ ธัมเมสุ จักขุง อุทะปาทิ, ญาณัง อุทะปาทิ, ปัญญา อุทะปาทิ, วิชชา อุทะปาทิ, อาโลโก อุทะปาทิ.

ดูก่อนภิกษุทั้งหลาย ดวงตาเห็นธรรมได้เกิดแล้ว ญาณได้เกิดแล้ว ปัญญาได้เกิดแล้ว วิชชาได้เกิดแล้ว แสงสว่างได้เกิดแล้ว แก่ตถาคตในธรรมที่ไม่เคยสดับมาก่อนว่า เราได้รู้แจ้งอริยสัจคือทุกขนิโรธนั้นแล้ว

อิทัง ทุกขะนิโรธะคามินี ปะฏิปะทา อะริยะสัจจันติ ภาเวตัพพันติ เม ภิกขะเว ปุพเพ อะนะนุสสุเตสุ ธัมเมสุ จักขุง อุทะปาทิ, ญาณัง อุทะปาทิ, ปัญญา อุทะปาทิ, วิชชา อุทะปาทิ, อาโลโก อุทะปาทิ.

ดูก่อนภิกษุทั้งหลาย ดวงตาเห็นธรรมได้เกิดแล้ว ญาณได้เกิดแล้ว ปัญญาได้เกิดแล้ว วิชชาได้เกิดแล้ว แสงสว่างได้เกิดแล้ว แก่ตถาคตในธรรมที่ไม่เคยสดับมาก่อนว่า อริยสัจ คือ มรรคนั้นเป็นธรรมที่ควรอบรม

ตัง โข ปะนิทัง ทุกขะนิโรธะคามินี ปะฏิปะทา อะริยะสัจจัง ภาเวตัพพันติ เม ภิกขะเว ปุพเพ อะนะนุสสุเตสุ ธัมเมสุ จักขุง อุทะปาทิ, ญาณัง อุทะปาทิ, ปัญญา อุทะปาทิ, วิชชา อุทะปาทิ, อาโลโก อุทะปาทิ.

ดูก่อนภิกษุทั้งหลาย ดวงตาเห็นธรรมได้เกิดแล้ว ญาณได้เกิดแล้ว ปัญญาได้เกิดแล้ว วิชชาได้เกิดแล้ว แสงสว่างได้เกิดแล้ว แก่ตถาคตในธรรมที่ไม่เคยสดับมาก่อนว่า เราได้อบรมอริยสัจคือมรรคนั้นแล้ว

ยาวะกีวัญจะ เม ภิกขะเว อิเมสุ จะตูสุ อะริยะสัจเจสุ เอวัน ติ ปะริวัฏฏัง ท๎วาทะสาการัง ยะถาภูตัง ญาณะ ทัสสะนัง นะ สุวิสุทธัง อะโหสิ.

เนวะ ตาวาหัง ภิกขะเว สะเทวะเก โลเก สะมาระเก สะพ๎รัห๎มะเก สัสสะมะณะพ๎ราห๎มะณิยา ปะชายะ สะเทวะมะนุสสายะ อะนุตตะรัง สัมมาสัมโพธิง อะภิสัมพุทโธ ปัจจัญญาสิง.

ดูก่อนภิกษุทั้งหลาย ตราบที่ปัญญารู้เห็นตามความเป็นจริงที่มีรอบ ๓ มีอาการ ๑๒ อย่างนี้ในอริยสัจสี่ ยังไม่หมดจดแก่ตถาคต ดูก่อนภิกษุทั้งหลาย ตถาคตยังไม่ปฏิญาณว่า เป็นผู้ตรัสรู้อนุตรสัมมาสัมโพธิญาณอันยอดเยี่ยมในโลก ที่มีเทวดา มาร และพรหม ในเหล่าสัตว์มีสมณะ พราหมณ์ พร้อมด้วยเทวดาและมนุษย์

ยะโต จะ โข เม ภิกขะเว อิเมสุ จะตูสุ อะริยะสัจเจสุ เอวัน ติ ปะริวัฏฏัง ทวาทะสาการัง ยะถาภูตัง ญาณะ ทัสสะนัง สุวิสุทธัง อะโหสิ.

อะถาหัง ภิกขะเว สะเทวะเก โลเก สะมาระเก สะพรัหมะเก สัสสะมะณะพราหมะณิยา ปะชายะ สะเทวะมะนุสสายะ อะนุตตะรัง สัมมาสัมโพธิง อะภิสัมพุทโธ ปัจจัญญาสิง ฯ

ดูก่อนภิกษุทั้งหลาย ตราบที่ปัญญารู้เห็นตามความเป็นจริงที่มีรอบ ๓ มีอาการ ๑๒ อย่างนี้ในอริยสัจสี่ ยังไม่หมดจดแก่ตถาคต ดูก่อนภิกษุทั้งหลาย ตถาคตยังไม่ปฏิญาณว่า เป็นผู้ตรัสรู้อนุตรสัมมาสัมโพธิญาณอันยอดเยี่ยมในโลก ที่มีเทวดา มาร และพรหม ในเหล่าสัตว์มีสมณะ พราหมณ์ พร้อมด้วยเทวดาและมนุษย์

ญาณัญจะ ปะนะ เม ทัสสะนัง อุทะปาทิ. อะกุปปา เม วิมุตติ. อะยะมันติมา ชาติ. นัตถิทานิ ปุนัพภะโวติ.

ปัญญารู้เห็นได้เกิดแต่ตถาคตว่า ความหลุดพ้นของเราไม่พินาศแล้ว ชาตินี้เป็นชาติสุดท้าย ไม่มีภพใหม่อีกในการนี้

อิทะมะโวจะ ภะคะวา. อัตตะมะนา ปัญจะวัคคิยา ภิกขู ภะคะวะโต ภาสิตัง อะภินันทุง.

พระผู้มีพระภาคตรัสธัมมจักนี้แล้ว พระปัญจวัคคีย์ปลาบปลื้มภาษิตของพระองค์ ดังนี้แล

อิมัสมิญจะ ปะนะ เวยยากะระณัสมิง ภัญญะมาเน อายัสมะโต โกณฑัญญัสสะ วิระชัง วีตะมะลัง ธัมมะจักขุง อุทะปาทิ "ยังกิญจิ สะมุทะยะธัมมัง, สัพพันตังนิโรธะธัมมัน" ติ.

เมื่อพระผู้มีพระภาคตรัสพระธรรมเทศนานี้อยู่ ดวงตาเห็นธรรมอันปราศจากธุลี ปราศจากมลทิน ได้บังเกิดแก่ท่านโกญฑัญญะว่า สิ่งใดสิ่งหนึ่ง มีสภาพเกิดขึ้นเป็นธรรมดา สิ่งทั้งปวงนั้น มีสภาพดับไปเป็นธรรมดา

ปะวัตติเต จะ ภะคะวะตา ธัมมะจักเก ภุมมา เทวา สัททะมะนุสสาเวสุง "เอตัม ภะคะวะตา พาราณะสิยัง อิสิปะตะเน มิคะทาเย อะนุตตะรัง ธัมมะจักกัง ปะวัตติตัง อัปปะฏิวัตติยัง สะมะเณนะ วา พราหมะเณนะ วา เทเวนะ วา มาเรนะ วา พรัหมุนา วา เกนะจิ วา โลกัสมิน" ติ.

เมื่อพระผู้มีพระภาคทรงประกาศธัมมจักแล้ว ภุมเทวดาได้ป่าวประกาศว่า พระผู้มีพระภาคได้ทรงแสดงธัมมจักอันยอดเยี่ยม ณ ป่าอิสิปตนมฤคทายวัน ใกล้เมืองพาราณสี เป็นธรรมที่สมณะพราหมณ์ เทวดา มาร พรหม หรือใคร ๆ ในโลก จะคัดค้านไม่ได้

ภุมมานัง เทวานัง สัททัง สุต๎วา
จาตุมมะหาราชิกา เทวา สัททะมะนุสสาเวสุง

เทวดาชั้นจาตุมหาราชได้ยินเสียงของภุมเทวดาแล้ว ต่างก็ส่งเสียงสาธุการ บันลือเสียงต่อไป

จาตุมมะหาราชิกานัง เทวานัง สัททัง สุต๎วา ตาวะติงสาเทวา สัททะมะนุสสาเวสุง

เทวดาชั้นดาวดึงส์ได้ยินเสียงของเทวดาชั้นจาตุมหาราชแล้ว ต่างก็ส่งเสียงสาธุการ บันลือเสียงต่อไป

ตาวะติงสานัง เทวานัง สัททัง สุต๎วา ยามา เทวา สัททะมะนุสสาเวสุง

เทวดาชั้นยามาได้ยินเสียงของเทวดาชั้นดาวดึงส์แล้ว ต่างก็ส่งเสียงสาธุการ บันลือเสียงต่อไป

ยามานัง เทวานัง สัททัง สุต๎วา ตุสิตา เทวา สัททะมะนุสสาเวสุง.

เทวดาชั้นดุสิตได้ยินเสียงของเทวดาชั้นยามาแล้ว ต่างก็ส่งเสียงสาธุการ บันลือเสียงต่อไป

ดุสิตานัง เทวานัง สัททัง สุ๎ตวา นิมมานะระตี เทวา สัททะมะนุสสาเวสุง.

เทวดาชั้นนิมมานรตีได้ยินเสียงของเทวดาชั้นดุสิตแล้ว ต่างก็ส่งเสียงสาธุการ บันลือเสียงต่อไป

นิมมานะระตีนัง เทวานัง สัททัง สุ๎ตวา ปะระนิมมิตะวะสะวัตตี เทวา สัททะมะนุสสาเวสุง

เทวดาชั้นปรนิมมิตนวสวดีได้ยินเสียงของเทวดาชั้นนิมมานรตีแล้ว ต่างก็ส่งเสียงสาธุการ บันลือเสียงต่อไป

ปะระนิมมิตะวะสะวัตตีนัง เทวานัง สัททัง สุ๎ตวา พ๎รัห๎มะกายิกา เทวา สัททะมะนุสสาเวสุง. "เอตัม ภะคะวะตา พาราณะสิยัง อิสิปะตะเน มิคะทาเย อะนุตตะรัง ธัมมะจักกัง ปะวัตติตัง อัปปะฏิวัตติยัง สะมะเณนะ วา พ๎ราห๎มะเณนะ วา เทเวนะ วา มาเรนะ วา พ๎รัห๎มุนา วา เกนะจิ วา โลกัส๎มิน" ติ.

เทพที่นับเนื่องในหมู่พรหมได้ยินเสียงของเทวดาชั้นปรนิมมิตวสวดีแล้ว ต่างก็ส่งเสียงสาธุการ ได้ป่าวประกาศว่า พระผู้มีพระภาคได้ทรงแสดงธัมมจักอันยอดเยี่ยม ณ ป่าอิสิปตนมฤคทายวัน ใกล้เมืองพาราณสี เป็นธรรมที่สมณะ พราหมณ์ เทวดา มาร พรหม หรือใคร ๆ ในโลก จะคัดค้านไม่ได้

อิติหะ เตนะ ขะเณนะ เตนะ มุหุตเตนะ ยาวะ พ๎รัห๎มะโลกา สัทโท อัพภุคคัจฉิ ฯ

เสียงป่าวประกาศในโลกนี้ได้แพร่สะพัดถึงพรหมโลก โดยชั่วขณะนั้น ด้วยประการฉะนี้

อะยัญจะ ทะสะสะหัสสี โลกะธาตุ สังกัมปิ สัมปะกัมปิ สัมปะเวธิ. อัปปะมาโณ จะ โอฬาโร โอภาโส โลเก ปาตุระโหสิ อะติกัมเมวะ เทวานัง เทวานุภาวัง.

ทั้งหมื่นโลกธาตุนี้ได้สั่นสะเทือนหวั่นไหว และเกิดโอภาส (แสงสว่าง) อันใหญ่หลวงหาประมาณมิได้ในโลก ยิ่งกว่าเทวานุภาพของเทวดาทั้งหลาย

อะถะ โข ภะคะวา อุทานัง อุทาเนสิ อัญญาสิ วะตะ โภ โกณฑัญโญ, อัญญาสิ วะตะ โภ โกญฑัญโญติ. อิติ หิทัง อายัส๎มะโต โกญฑัญญัสสะ อัญญาโกญฑัญโญ เต๎ววะ นามัง อะโหสี ติ.

ในกาลนั้น พระผู้มีพระภาคทรงเปล่งอุทานว่า ท่านผู้เจริญ โกญฑัญญะรู้แล้วหนอ ท่านผู้เจริญ โกญฑัญญะรู้แล้วหนอ ฉะนั้น ท่านโกญฑัญญะจึงปรากฏสมญานามนี้ว่า พระอัญญาโกญฑัญญะ (โกญฑัญญะผู้รู้)

พระคาถาชินบัญชร

เพื่อให้เกิดอานุภาพยิ่งขึ้น ก่อนเจริญภาวนาคาถาชินบัญชร ตั้งนะโม ๓ จบ แล้วระลึกถึงและบูชาเจ้าประคุณสมเด็จด้วยคำว่า

ปุตกาโมละเภปุตตัง ธะนะกาโมละเภธะนัง
อัตถิกาเยกายะญายะ เทวานังปิยะตังสุตตะวา
อิติปิโส ภะคะวา ยะมะราชาโน
ท้าวเวสสุวัณโณ มรณังสุขัง
อะระหังสุคะโต นะโมพุทธายะ ฯ

๑. ชะยาสะนากะตา พุทธา เชตะวา มารัง สะวาหะนัง
จะตุสัจจาสะภัง ระสัง เย ปิวิงสุ นะราสะภา.

สมเด็จพระนราสภสัมมาสัมพุทธเจ้าเหล่าใด ขณะเมื่อประทับอยู่ ณ พระแท่นพุทธชัยอาสน์ ทรงได้ชัยชนะแก่พระยามาราธิราชกับทั้งหมู่บริพาร แล้ว ได้ตรัสรู้ดื่มรสพระจตุราริยสัจอันประเสริฐสมดังพระพุทธประสงค์ ฯ

๒. ตัณหัง กะราทะโย พุทธา อัฏฐะวีสะติ นายะกา
สัพเพ ปะติฏฐิตา มัยหัง มัตถะเก เต มุนิสสะรา.

ขออัญเชิญสมเด็จพระบรมนายกสัมมาสัมพุทธเจ้าเหล่านั้น ซึ่งล้วนแต่เป็นผู้ยิ่งใหญ่กว่ามุนิทั้งปวง มีจำนวนรวมกัน ๒๘ พระองค์ มีสมเด็จพระตัณหังกรสัมมาสัมพุทธเจ้าเป็นต้น จงเสด็จมาอยู่ ณ เบื้องบน กระหม่อมจอมขวัญของข้าพระพุทธเจ้า ฯ

บทแปลของ พระพิมลธรรม (อาจ อาสโภ ป.ธ.๘) ภายหลังเป็น สมเด็จพระพุฒาจารย์ วัดมหาธาตุยุวราชรังสฤษฏิ์

๓. สีเส ปะติฏฐิโต มัยหัง พุทโธ ธัมโม ทะวิโลจะเน
สังโฆ ปะติฏฐิโต มัยหัง อุเร สัพพะคุณากะโร.

ขออัญเชิญสมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าจงเสด็จมาสถิตอยู่เบื้องบนศีรษะของข้าพระพุทธเจ้า ขออัญเชิญพระธรรม มาสถิตอยู่ในดวงเนตรของข้าพระพุทธเจ้า ขออัญเชิญพระอริยสงฆ์ผู้เป็นบ่อเกิดแห่งคุณงามความดีทั้งปวง จงมาสถิตอยู่ ณ อุระประเทศของข้าพระพุทธเจ้า ฯ

๔. หะทะเย เม อะนุรุทโธ สาริปุตโต จะ ทักขิเณ
โกณฑัญโญ ปิฏฐิภาคัสมิง โมคคัลลาโน จะ วามะเก.

ขออาราธนาพระอนุรุทธเถระเจ้า จงมาสถิตอยู่ในดวงหฤทัยของข้าพระพุทธเจ้า พระสารีบุตรเถระเจ้าจงมาสถิตอยู่ ณ ส่วนเบื้องขวา พระอัญญาโกญฑัญญเถระเจ้า จงมาสถิตอยู่ ณ ส่วนเบื้องหลัง พระโมคคัลลานเถระเจ้า จงมาสถิตอยู่ ณ ส่วนเบื้องซ้าย ฯ

๕. ทักขิเณ สะวะเน มัยหัง อาสุง อานันทะ ราหุโล
กัสสะโป จะ มะหานาโม อุภาสุง วามะโสตะเก.

ขออาราธนาพระอานนทเถระเจ้า กับพระราหุลเถระเจ้า จงเสด็จมาสถิตอยู่ ณ โสตเบื้องขวา พระมหากัสสปเถระเจ้า กับพระมหานามะเถระเจ้า จงมาสถิตอยู่ ณ โสตเบื้องซ้าย ฯ

๖. เกสะโต ปิฏฐิภาคัสมิง สุริโยวะ ปะภังกะโร
นิสินโน สิริสัมปันโน โสภิโต มุนิปุงคะโว.

ขออัญเชิญสมเด็จพระโสภิตสัมมาสัมพุทธเจ้า ผู้เป็นมหามุนีชั้นยอดเยี่ยม ทรงเต็มเปี่ยมด้วยพุทธสิริ ทรงมีรัศมีแจ่มจ้าดุจดวง

พระอาทิตย์ ขอจงมาประทับนั่งสถิตอยู่แต่ส่วนเส้นผมส่วนเบื้องหลังของข้าพระพุทธเจ้า ฯ

๗. กุมาระกัสสะโป เถโร มะเหสี จิตตะ วาทะโก
โส มัยหัง วะทะเน นิจจัง ปะติฏฐาสิ คุณากะโร.

ขออาราธนาพระกุมารกัสสปเถระเจ้าซึ่งเป็นผู้แสวงหาคุณอันยิ่งใหญ่ มีวาจาอันไพเราะ เป็นบ่อเกิดแห่งคุณงามความดี จงมาสถิตอยู่ที่ปากของข้าพเจ้าเป็นนิจนิรันดร์ ฯ

๘. ปุณโณ อังคุลิมาโล จะ อุปาลี นันทะ สีวะลี
เถรา ปัญจะ อิเม ชาตา นะลาเฏ ติละกา มะมะ.

ขออาราธนาพระมหาเถระเจ้าทั้งห้าพระองค์เหล่านี้คือ พระปุณณเถรเจ้า พระองคุลิมาลเถระเจ้า พระอุบาลีเถระเจ้า พระนันทเถระเจ้า และพระสิวลีเถระเจ้า จงมาบังเกิดเป็นรอยริ้วอยู่ ณ ที่ตรงหน้าผากของข้าพเจ้า

๙. เสสาสีติ มาหาเถรา วิชิตา ชินะสาวะกา
เอเตสีติ มะหาเถรา ชิตะวันโต ชิโนระสา
ชะลันตา สีละเตเชนะ อังคะมังเคสุ สัณฐิตา.

ขออาราธนาหมู่พระพุทธชิโนรส ขั้นพระมหาเถระทั้งหลาย ๘๐ องค์ ซึ่งล้วนแต่เป็นผู้ชนะข้าศึกคือกิเลส รุ่งเรืองงามอยู่ด้วยเดชแห่งศีล จงมาสถิตดำรงอยู่ทั่งองค์อวัยวะน้อยใหญ่ ฯ

๑๐. ระตะนัง ปุระโต อาสิ ทักขิเณ เมตตะ สุตตะกัง
ธะชัคคัง ปัจฉะโต อาสิ วาเม อังคุลิมาละกัง.

ขอพระรัตนสูตร จงมาอยู่ส่วนเบื้องหน้าของข้าพเจ้า พระเมตตาสูตร จงมาอยู่ ณ ส่วนเบื้องขวา พระธชัคคสูตร จงมาอยู่ ณ ส่วนเบื้องหลัง พระอังคุลิมาลสูตร จงมาอยู่ ณ ส่วนเบื้องซ้าย ฯ

๑๑. ขันธะโมระปะริตตัญจะ อาฏานาฏิยะ สุตตะกัง
อากาเส ฉะทะนัง อาสิ เสสา ปาการะสัณฐิตา.

ขอพระขันธปริตร พระโมรปริตร และพระอาฏานาฏิยปริตร จงสำเร็จเป็นหลังคากางกั้นอยู่เบื้องบนอากาศ พระปริตรและพระสูตรที่เหลือเศษจากนี้ จงสำเร็จเป็นกำแพงล้อมรอบ ฯ

๑๒. ชินา นานาวะระสังยุตตา สัตตัปปาการะ ลังกะตา
วาตะปิตตาทิสัญชาตา พาหิรัช ฌัตตุปัททะวา

พระผู้ชนะทั้งหลาย (ท่าน) ประกอบด้วยความประเสริฐ ความดีงามต่าง ๆ อันมั่นคง ซึ่งล้อมรอบด้วยกำแพง ๗ ชั้น ขอให้อุปัทวันตรายทั้งหลาย ทั้งภายนอกและภายในอันเกิดแต่เหตุต่าง ๆ มีลมกำเริบและดีซ่าน เป็นต้น

๑๓. อะเสสา วินะยัง ยันตุ อะนันตะชินะเตชะสา.
วะสะโต เม สะกิจเจนะ สะทา สัมพุทธะปัญชะเร.

จงถึงความพินาศดับสูญไปโดยไม่มีเหลือ ด้วยเดชานุภาพของพระชินสัมมาสัมพุทธเจ้า ผู้ทรงพระคุณอันยิ่งใหญ่ไม่มีที่สิ้นสุด เมื่อข้าพระพุทธเจ้า ประกอบการงานของตน อยู่ในขอบเขตกรงธรรม สมเด็จพระชินสัมมาสัมพุทธเจ้า ในกาลทุกเมื่อเช่นนี้ ฯ

๑๔. ชินะปัญชะระมัชฌัมหิ วิหะรันตัง มะหีตะเล
สะทา ปาเลนนตุ มัง สัพเพ เต มะหาปุริสาสะภา.

ขอสมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าและหมู่พระอริยสาวกทั้งหลาย ซึ่งล้วนแต่เป็นชั้นมหาบุรุษอย่างประเสริฐทุก ๆ พระองค์เหล่านั้น จงช่วยรักษาข้าพระพุทธเจ้า ผู้อยู่ ณ ภาคพื้นดินภายในใจกลางกรงธรรมของสมเด็จพระชินสัมมาสัมพุทธเจ้าตลอดกาลทุกเมื่อเทอญ ฯ

๑๕. อิจเจวะมันโต สุคุตโต สุรักโข
ชินานุภาเวนะ ชิตุปัททะโว
ธัมมานุภาเวนะ ชิตาริสังโฆ
สังฆานุภาเวนะ ชิตันตะราโย
สัทธัมมานุภาวะปาลิโต จะรามิ ชินะปัญชะเรติ.

ด้วยประการฉะนี้เป็นอันข้าพเจ้าได้คุ้มครองรักษาตนไว้ด้วยดีแล้ว และด้วยอานุภาพของสมเด็จพระชินสัมมาสัมพุทธเจ้า ขอให้ข้าพเจ้า จงมีชัยชนะแก่อุปัททวะทั้งปวง ด้วยอานุภาพของพระธรรมเจ้า ขอให้ข้าพเจ้าจงมีชัยชนะแก่หมู่อริศัตรูทั้งปวง ด้วยอานุภาพของพระอริยสงฆ์ ขอให้ข้าพเจ้าจงมีชัยชนะแก่อันตรายทั้งปวง ฯ

ข้าพเจ้าเป็นผู้อันอานุภาพแห่งพระสัทธรรมคุ้มครองรักษาแล้ว จะประพฤติตนอยู่ในขอบเขตกรงธรรมของสมเด็จพระชินสัมมาสัมพุทธเจ้าตลอดไป ฉะนี้แล.

กรวดน้ำอิมินา (แปล)

(นำ) หันทะ มะยัง อุททิสสะนาธิฏฐานะคาถาโย ภะณะมะ เส ฯ

(รับ) อิมินา ปุญญะกัมเมนะ ด้วยบุญนี้อุทิศให้
อุปัชฌายา คุณุตตะรา อุปัชฌาย์ ผู้เลิศคุณ
อาจะริยูปะการา จะ และอาจารย์ ผู้เกื้อหนุน
มาตา ปิตา จะ ญาตะกา ทั้งพ่อแม่ และปวงญาติ
สุริโย จันทิมา ราชา สูรย์จันทร์ และราชา
คุณะวันตา นะราปิ จะ ผู้ทรงคุณ หรือสูงชาติ
พรัหมะมารา จะ อินทา จะ พรหม มาร และอินทราช
โลกะปาลา จะ เทวะตา ทั้งทวยเทพ และโลกบาล
ยะโม มิตตา มะนุสสา จะ ยมราช มนุษย์มิตร
มัชฌัตตา เวริกาปิ จะ ผู้เป็นกลาง ผู้จองผลาญ
สัพเพ สัตตา สุขี โหนตุ ขอให้เป็นสุขศานติ์ ทุกถ้วนหน้า อย่าทุกข์ทน
ปุญญานิ ปะกะตานิ เม บุญผองที่ข้าทำ จงช่วยอำนวยศุภผล
สุขัง จะ ติวิธัง เทนตุ ให้สุขสามอย่างล้น
ขิปปัง ปาเปถะ โว มะตัง ให้ลุถึงนิพพานพลัน
อิมินา ปุญญะกัมเมนะ ด้วยบุญนี้อุทิศให้
อิมินา อุททิเสนะ จะ และอุทิศให้ปวงสัตว์

ขิปปาหัง สุละเภ เจวะ	เราพลันได้ซึ่งการตัด
ตัณหุปาทานะเฉทะนัง	ตัวตัณหา อุปาทาน
เย สันตาเน หินา ธัมมา	สิ่งชั่วในดวงใจ
ยาวะ นิพพานะโต มะมัง	กว่าเราจะถึงนิพพาน
นัสสันตุ สัพพะทา เยวะ	มลายสิ้นจากสันดาน
ยัตถะ ชาโต ภะเว ภะเว	ทุก ๆ ภพที่เราเกิด
อุชุจิตตัง สะติปัญญา	มีจิตตรงและสติทั้งปัญญาอันประเสริฐ
สัลเลโข วิริยัมหินา	พร้อมทั้งความเพียรเลิศ เป็นเครื่องขูดกิเลสหาย
มารา ละภันตุ โนกาสัง	โอกาสอย่าพึงมีแก่หมู่มารสิ้นทั้งหลาย
กาตุญจะ วิริเยสุ เม	เป็นช่องประทุษร้าย ทำลายล้างความเพียรจม
พุทธาทิปะวะโร นาโถ	พระพุทธผู้บวรนาถ
ธัมโม นาโถ วะรุตตะโม	พระธรรมที่พึ่งอุดม
นาโถ ปัจเจกะพุทโธ จะ	พระปัจเจกะพุทธสม
สังโฆ นาโถตตะโร มะมัง	ทบพระสงฆ์ ที่พึ่งผยอง
เตโสตตะมานุภาเวนะ	ด้วยอานุภาพนั้น
มาโรกาสัง ละภันตุ มา	ขอหมู่มาร อย่าได้ช่อง
ทะสะปุญญานุภาเวนะ	ด้วยเดชบุญทั้งสิบป้อง
มาโรกาสัง ละภันตุ มา	อย่าเปิดโอกาสแก่มาร เทอญ ฯ

แผ่เมตตา

สัพเพ สัตตา	สัตว์ทั้งหลายที่เป็นเพื่อนทุกข์ เกิดแก่เจ็บตาย ด้วยกันหมดทั้งสิ้น
อะเวรา	จงเป็นสุข เป็นสุขเถิด อย่าได้มีเวรแก่กันและกันเลย
สัพเพ สัตตา	สัตว์ทั้งหลายที่เป็นเพื่อนทุกข์ เกิดแก่เจ็บตาย ด้วยกันหมดทั้งสิ้น
อัพยาปัชฌา	จงเป็นสุข เป็นสุขเถิด อย่าได้มีความเจ็บไข้ ลำบากกายลำบากใจเลย
สัพเพ สัตตา	สัตว์ทั้งหลายที่เป็นเพื่อนทุกข์ เกิดแก่เจ็บตาย ด้วยกันหมดทั้งสิ้น
อะนีฆา	จงเป็นสุข เป็นสุขเถิด อย่าได้มีความทุกข์กาย ทุกข์ใจเลย
สัพเพ สัตตา	สัตว์ทั้งหลายที่เป็นเพื่อนทุกข์ เกิดแก่เจ็บตาย ด้วยกันหมดทั้งสิ้น
สุขี อัตตานัง ปริหะรันตุ	จงมีความสุขกายสุขใจ รักษาตนให้พ้นจากทุกข์ภัยอันตรายทั้งสิ้นเถิด ฯ

บทอโหสิกรรม

กายะกัมมัง วะจีกัมมัง มะโนกัมมัง อะโหสิกัมมัง กะโรมิ ฯ

ข้าพเจ้า ขออโหสิกรรม ซึ่งพลาดพลั้งด้วยกาย ด้วยวาจา และด้วยใจ ต่อคุณพระศรีรัตนตรัย คือ พระพุทธ พระธรรม และพระสงฆ์ ต่อบิดา-มารดา ครูบาอาจารย์ ผู้มีพระคุณทั้งหลาย เจ้ากรรมนายเวรทั้งหลาย สรรพสัตว์ทั้งหลาย จงเป็นอโหสิกรรมซึ่งกันและกัน ณ กาลบัดนี้ เทอญ ฯ

สุข..........เกิดจากความรัก..........ก็ใช่
ทุกข์.......เกิดจากความรัก..........ก็ใช่
นั่น.........ยุติธรรมแล้ว...............ก็ใช่
ช่องกลางระหว่าง **สุข** กับ **ทุกข์**
พิจารณาให้ละเอียด คือ **ธรรมะ**
เกิดเป็น **"คนไทย"**
ต้องรักและเทิดทูน ชาติ-ศาสนา-พรระมหากษัตริย์

พระราชรัตนาภรณ์
(พระราชรัตนาภรณ์)
เจ้าคณะเขตพระนคร เจ้าอาวาสวัดอินทรวิหาร
๓ มกราคม ๒๕๕๓

ของดีวัดอินทร์-พระอารามหลวง

- หลวงพ่อโต พระพุทธรูปปางประทับยืนทรงบาตร ประดับด้วยกระจกโมเสคทองคำแท้ ๒๔ เค ทั้งองค์ สูง ๑๖ วา กว้าง ๕ วา ๒ ศอก

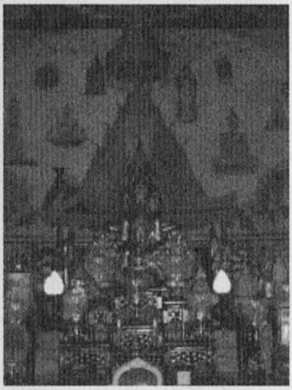

- หลวงพ่อวัดอินทร์ อายุ ๓๐๐ ปี พระประธานประจำพระอุโบสถ ศักดิ์สิทธิ์มาก

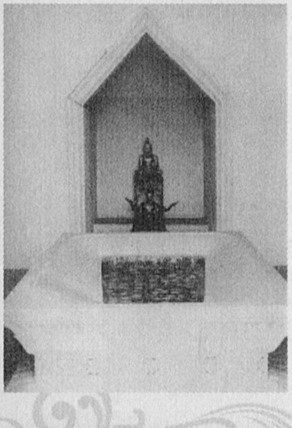

- รอยพระพุทธบาทจำลอง ณ มณฑปด้านหลังองค์หลวงพ่อโต

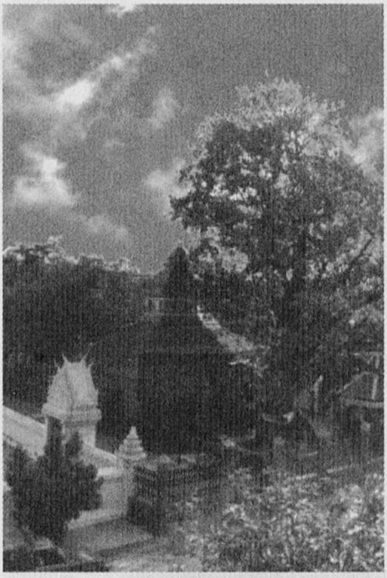

- บ่อน้ำพระพุทธมนต์ศักดิ์สิทธิ์ ที่ท่านเจ้าประคุณสมเด็จพระพุฒาจารย์ (โต พฺรหฺมรํสี) สร้างไว้ รวบรวมน้ำพระพุทธมนต์และน้ำศักดิ์สิทธิ์จากทั่วโลก นำไปใช้ในพิธีกรรมต่างๆ เป็นที่นิยมมาก ภายในเป็นที่ประดิษฐานรูปเหมือนหุ่นขี้ผึ้งของเจ้าประคุณสมเด็จพระพุฒาจารย์ (โต พฺรหฺมรํสี)

สาธุชนนิยมไปฟังเสียงสวดพระคาถาชินบัญชรและเจริญจิตภาวนาเป็นจำนวนมากทุกวัน

- นมัสการปิดทองรูปเหมือนท่านเจ้าประคุณสมเด็จพระพุฒาจารย์ (โต พฺรหฺมรํสี) หลวงปู่ภู หลวงปู่เงิน

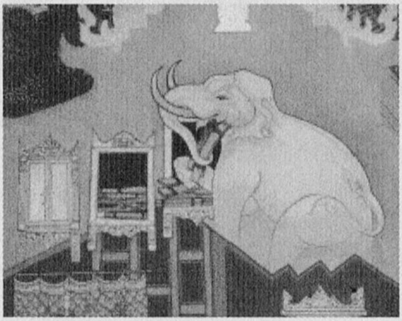

- ชมภาพจิตรกรรมเขียนประวัติเจ้าประคุณสมเด็จพระพุฒาจารย์ (โต พฺรหฺมรํสี) มีแห่งเดียวในโลกที่ผนังพระอุโบสถ

- รูปเหมือนสมเด็จพ่อปิยะมหาราช

- พระเจ้าตากสินมหาราช

- พระแม่กวนอิมอวโลกิเตศวร ปางยืนให้ลาภ

- พระแม่กวนอิมอวโลกิเตศวร ปางนั่งอธิษฐานรักษาโรค

- ใฉ่ซิ่งเอี๊ยะ ให้โชคลาภ

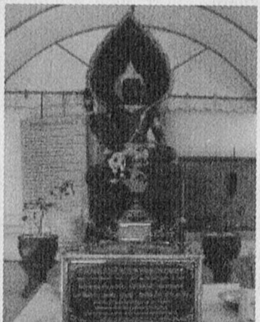

- องค์จตุคาม

สมเด็จพระสังกัจจายน์
(อุดมสมบูรณ์)

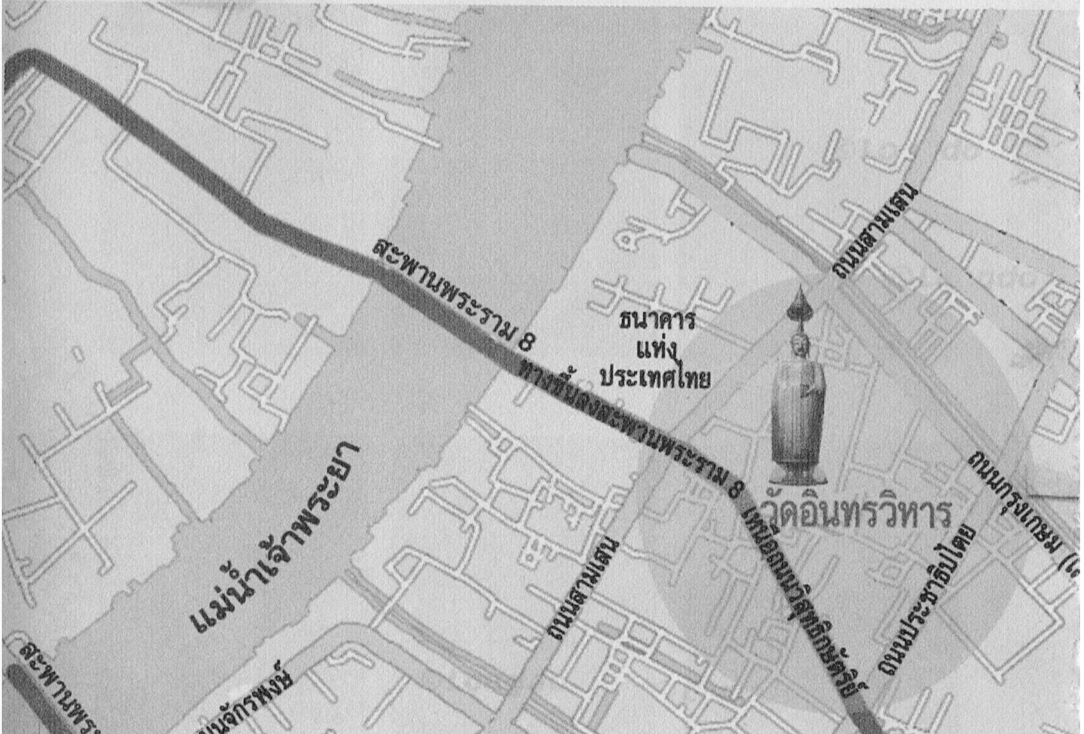
สะพานพระราม 8
ธนาคาร
แห่ง
ประเทศไทย
ถนนสามเสน
วัดอินทรวิหาร
ถนนกรุงเกษม
ถนนประชาธิปไตย
แม่น้ำเจ้าพระยา
สะพานพระปิ่นเกล้า
ถนนจักรพงษ์
ถนนวิสุทธิกษัตริย์
ถนนพระสุเมรุ
ถนนตานี
ถนนข้าวสาร
ถนนราชินี
โรงละคอน
แห่งชาติ
ม.ธรรม-
ศาสตร์
สนาม
หลวง
ถนนพระจันทร์
ถนนราชดำเนินกลาง
ถนนราชดำเนินใน
ถนนตะนาว
ถนนดินสอ

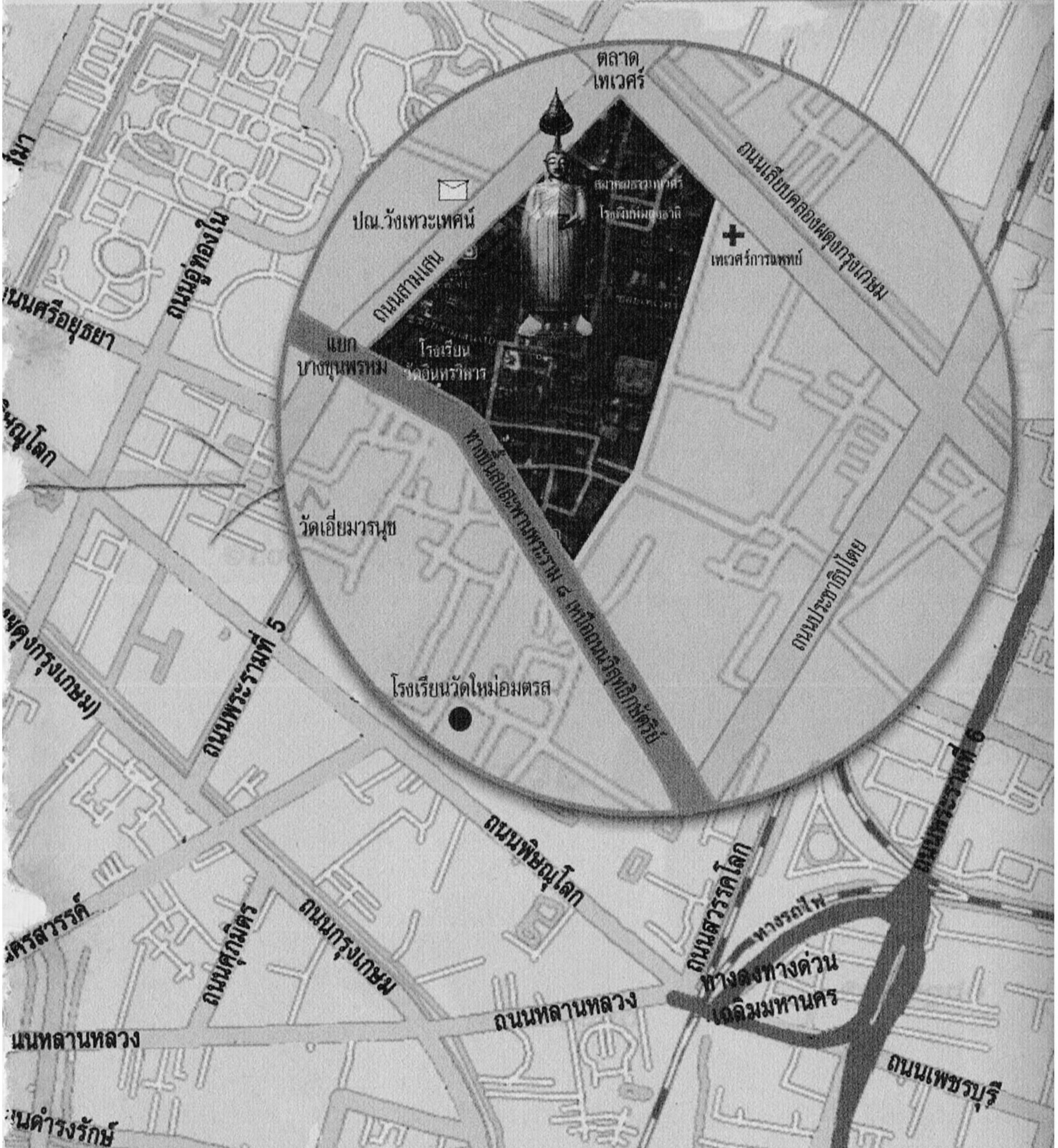
ตลาด
เทเวศร์
ถนนเลียบคลองผดุงกรุงเกษม
ปณ.วังเทวะเทศน์
เทเวศร์การแพทย์
ถนนสามเสน
แยก
บางขุนพรหม
โรงเรียน
วัดอินทรวิหาร
ทางขึ้นลงสะพานพระราม ๘ เหนือถนนวิสุทธิกษัตริย์
วัดเอี่ยมวรนุช
ถนนประชาธิปไตย
โรงเรียนวัดใหม่อมตรส
ถนนอู่ทองใน
ถนนศรีอยุธยา
ถนนพระรามที่ 5
ถนนพิษณุโลก
ถนนสวรรคโลก
ถนนพระรามที่ 6
ทางรถไฟ
ถนนกรุงเกษม
ถนนศุภมิตร
ถนนหลานหลวง
ทางลงทางด่วน
เฉลิมมหานคร
ถนนเพชรบุรี

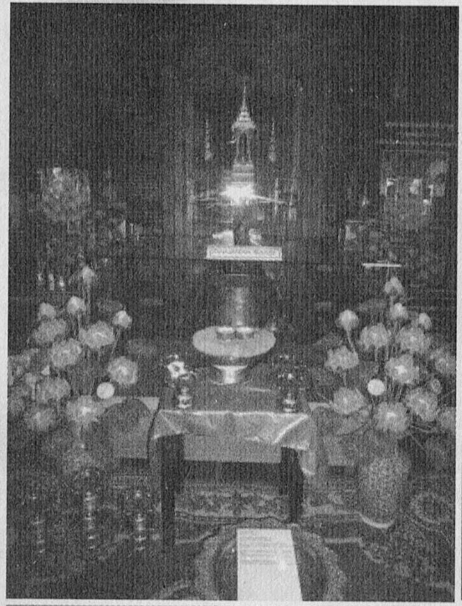

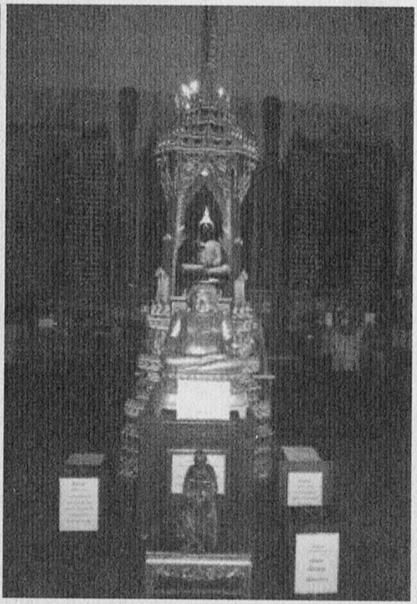

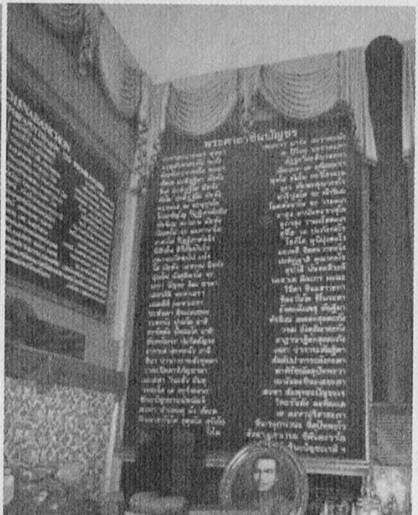

พิมพ์ที่ : อาทรการพิมพ์ ๐๒-๔๕๗-๒๘๔๐

ช่องบรรจุอัฐิ ในศาลาทรงไทย วัดอินทรวิหาร

สมเด็จพระพุฒาจารย์ (โต พฺรหฺมรํสี)